

Po stopách vlků

*Svetlana Bet'ková
Robin Rigg*

Obsah

I.	Popis vlka.....	3
II.	Vlci v Európe a vo svete.....	5
III.	Život vo svorkách.....	9
IV.	Mlád'atá.....	11
V.	Komunikácia.....	15
VI.	Lovec a jeho korist'.....	17
VII.	Vlk – praotec psa.....	19
VIII.	Je vlk nebezpečný pre človeka?.....	21
IX.	Pastier a vlk.....	23
X.	Indián a vlk.....	25
XI.	Vlk v mytológii.....	28
XII.	Minulosť, prítomnosť a budúcnosť vlkov u nás.....	31
XIII.	Kvíz – Aký dobrý si znalec vlkov?.....	33
	Riešenia úloh.....	34

Použitá literatúra:

Boitani L. (2000, 2001): *Akčný plán na ochranu vlka dravého (Canis Lupus)* v Európe. MŽP SR, Bratislava; Chmelová E. a Vodrážka J. (2001): *Slovenské rozprávky, hádanky a rečňovanky*. Mladé letá, Bratislava; Field N. and Karasov C. (1999): *Discovering wolves*. Dog-Eared Publications, Middleton WI; de la Fontaine J. (1965): *Bájky*. Mladé letá, Bratislava; Hell P., Slamečka J. a Gašparík J. (2001): *Vlk v slovenských Karpatoch a vo svete*. PaRPress, Bratislava; Linnell J.D.C., Andersen R., Andersons Ž. et al. (2002): *The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans*. NINA Oppdragsmelding 731.; London J. (1906, 1987): *Hnedý vlk*. Príroda, Bratislava; Lopez B. H. (1978, 2000): *O vlkoch a ľuďoch*. Abies, Tulčik; Lyle R.. *Do wolves attack humans, and if so, when?*; Mech L.D. a Boitani L. (2003): *Wolves: behavior, ecology and conservation*. The University of Chicago Press, Chicago a London. Nowak S. a Mysłajek R.W. (2000): *Tropem wilka*. Stowarzyszenie dla Natury Wilk, Godziszka; Parker S. *O prírode trochu inak*. Mladé letá, Bratislava; Ragache C.C. a Phillipps F. (1992): *Vlky, draky, bájne zvieratá*. Geminy, Bratislava. Rigg R. (2003). *Pastierske strážne psy a zachovanie populácie vlka na Slovensku*. In: *Vlky a rysy v oblasti slovensko-maďarských hraníc*. Gadó G.P. and Pačenovský S. eds. WWF Maďarsko, Budapest; *Cicavce*. Ikar; *Svět poznání*. Marshall Cavendish, ČR; *Živý svet*. Slovart; *Úryvky*: (1999): *Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl*. Bratislava.

Výber stránok z internetu:

www.wolf.org
www.cosmosmith.com/wolfpage.html
www.wolfweb.com
www.wolvesandhumans.org
www.indigenouspeople.net

www.canids.org
www.ethiopianwolf.org
www.wolf-ridge.org
www.slovakwildlife.org
www.alaskanativeartists.com

www.lcie.org
www.canidae.ca
www.wolfcountry.net
www.wolf.most.org.pl
www.deschutesgallery.com

Vážení učitelia a milí žiaci,

keďže ste prejavili veľký záujem a metodická príručka **„Po stopách medved'ov“** mala úspech, pripravili sme pre Vás podobnú zbierku informácií, zaujímavostí, úloh a kresieb: **„Po stopách vlkov“**. Tieto zvieratá, ktoré často vzbudzujú u ľudí strach a hrôzostrašné predstavy, sú nenávidené a zavrhnuté, si pri lepšom poznaní určite zaslúžia našu úctu a svoje čestné miesto v prírode. Z ich koreňov pochádza predsa aj pes, ktorý po nich zdedil vzácne vlastnosti ako vernosť a inteligenciu.

Tento zdroj materiálov na doplnenie vedomostí žiakov môžete využiť na hodinách prírodopisu, biológie, etiky či estetiky i mimo nich v záujmovej krúžkovej činnosti. Vhodná je spolupráca učiteľov rôznych predmetov, ak sa rozhodnú robiť celkový projekt v určitej triede. Je však možné použiť jednotlivé kapitoly (aktivity) osobitne, na doplnenie či oživenie hodín, podľa záujmu a schopností žiakov v ročníkoch 5.-9. Časový limit úloh a aktivít je voliteľný. Jednotlivé úlohy môžu žiaci vypracovávať v skupinkách alebo jednotlivo, aj ako domácu prípravu. Rôzne témy, obtiažnosť úloh a úryvky z viacerých zdrojov literatúry dávajú možnosť, aby si mohli žiaci vybrať podľa veku aj záujmu a prípadne medzi sebou komunikovať o nových znalostiach. Uvádzame aj niektoré internetové stránky, keďže počítač je neodmysliteľným zdrojom informácií. Neváhajte preto žiakov aktívne zapojiť do vyhľadávania ďalších zaujímavostí, na ktoré sme tu už nemali priestor.

Veríme, že Vám, mladším i starším, bude táto brožúrka prínosom, zdrojom poznania, podnetom k väčšej tolerancii, a pomôže tak vytvoriť iný pohľad verejnosti na vlka v prírode.

Mgr. Svetlana Beťková
SWS - Slovak Wildlife Society

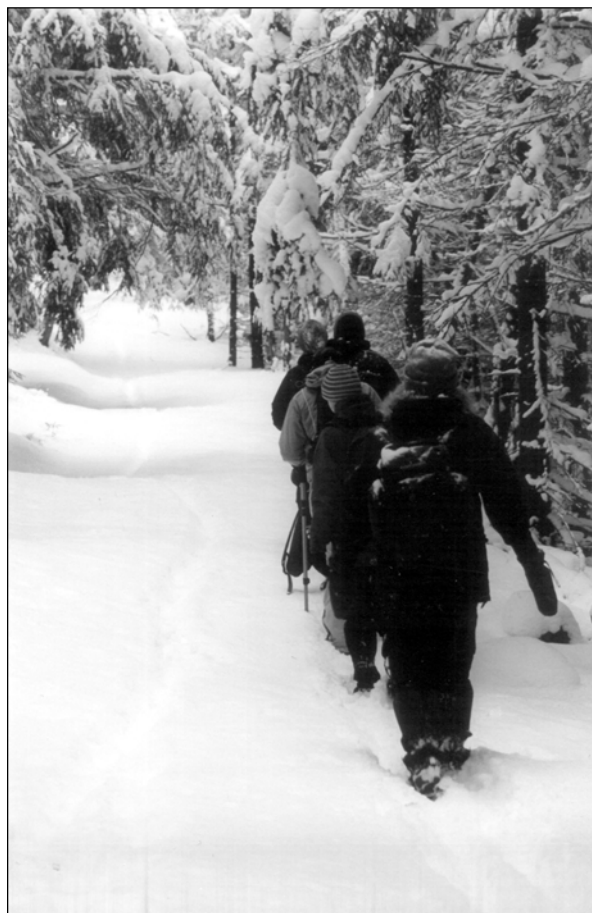
PodĎakovanie:

Vznik tejto publikácie bol umožnený na základe podpory poskytnutej v r. 2005 Ministerstvom školstva SR v rámci programu „Enviroprojekty 2005“ a Komunitnou nadáciou Liptov a partnerských organizácií Konto Orange a Slovenskej sporiteľni v rámci programu Klub darcov.

Za nezištnú pomoc pri realizácii srdečne ďakujeme Mgr. Rudolfovi Padovi z OZ Tatry, Esther Tyson MA (RCA) za poskytnutie ilustrácií a príspevku, Adamovi Dankovi za ilustrovanie publikácie, Mgr. Svetluši Beťkovej st. a RNDr. Jane Júdovej za jazykovú úpravu, Richardovi Morleyemu z nadácie Wolves and Humans za pomoc pri získavaní materiálov.

„Snežilo neprestajne, chôdza bola preto dosť namáhavá, šli sme v Robinových šľapajach, čo pomáhalo. Museli sme takto prejsť zo štyri míle, keď sme natrafili na stopy kuny – potom vlka! Tiež čerstvé, len malá vrstva snehu v jamkách, ale dnešné! Šli sme po nich nejakú chvíľu, po červenej značke, paralelne s hranicou národného parku. Pred nami malý ihličnatý stromček v strede nášho chodníčka – na môj údiv, stopy sa rozdvajili. Obišli stromček a znovu sa spojili a pokračovali priamym smerom ako predtým. Vlci využívali tú istú cestičku, jeden v stope druhého. Tak ako ja, šetrili sily. Stále ďalej, sledujúc dvoch vlkov cez hranice do lesa. Stopy sa ešte raz rozdelili ale nie do dvoch ... piatich.

Ohromení zistením neznámeho. V skutočnosti sme nesledovali stopu samotárskeho vlka ale svorku piatich. Títo piati nás viedli ďalej z chodníka, cez vyznačené teritória, hustý les, cez potoky – nepokoj narastal. Stopy šli hore, dolu, vracali sa po krátkej vzdialenosti. Jelene v pohybe, vyrazili zo svojho ležoviska vysoko na hrebeni, s výhľadom na údolie – príliš pomaly – boli preč. Naprieč lúkou sme sa vydali po stope dvoch z piatich. Pohyb naľavo, bežíme. Hodím sa na kolená, na hranici lesa a popod spodné konáre stromov mám jasný výhľad – vlk – zastavil sa, pozrel na nás a bol preč.“

Text:

Esther Tyson, maliarka
skupina ekoturistov
v Západných Tatrách
apríl 2003

I. Popis vlka

I.1.a) Nájdi, kde sa v texte opisujú tieto znaky a doplň správny tvar slova:

*inteligentný, oddychovať, čuch, prikrádať,
chrup, laby, srst', roky, oči, šelmy, sluch,
váha, chvost, zrak, čeľuste, trháky, svorka,
pohyb, tráviaci systém, korisť, bežať,
predátor, dlžka, lov, tesáky*

Vlk dravý je najväčším z čeľade psovitéch, kde patria napríklad líška, šakal, kojot a dingo, ale aj pes domáci. Vlk má pevné telo, jeho (1) sa pohybuje od 30 do 60 kg, výška v kohútiku 70-90 cm, (2) okolo 130 cm. Vĺčice sú menšie. Vlk sa v prírode dožíva 12-13 (3) , v zajatí aj 16.

Vlk patrí do radu mäsožravcov, medzi (4) – šelmy, ktoré sa živia lovom (5) Touto sú zvieratá nachádzajúce sa v ich teritóriu. Šelmy, teda aj vlk, sú prispôbené na lov svojím (6) Majú dlhé očné zuby, nazývané (7) , určené na chytenie a usmrtenie koristi a mocné (8) na trhanie mäsa a drvenie kostí. Dokážu široko roztvoriť papuľu. Jeho (9) sa prispôbil na skonsumovanie veľkého množstva mäsa (až 8 kg) v krátkom čase a potom môže niekoľko dní nejesť. Po nažratí sa vlk napije veľa vody a niekoľko hodín ležiac (10) Z koristi zožerie skoro všetko, niekedy aj kožu so srst'ou.

(11) sú umiestnené vpredu, čo mu umožňuje dobre lokalizovať korisť. Svojím (12) vidí aj v šere. Má výborný (13) , vlk je schopný počuť do vzdialenosti asi 10 km. Počuje aj vysokofrekvenčné zvuky, ktoré človek nezachytí. (14) je až stokrát lepší ako u človeka. Zacíti korisť do 1,5 km aj viac, ak vietor vane smerom k nemu. Na mohutnejších predných (15) má vlk 5 prstov (jeden je zakrpatený) a na zadných labách 4 prsty a rovnaký počet pazúrov. Dlhé štíhle nohy sú prispôbené svižnému (16) na veľké vzdialenosti. (17) je zložená z dvoch vrstiev – spodná hustá jemná vrstva a vrchná dlhšia, ktorá odvádza vlhkosť a poskytuje dobrú izoláciu. Huňatý (18) slúži vlkom na komunikáciu, v mraze na prikrytie ňufáka a tváre, či na odháňanie múch.

I keď vlci lovia vo (19) prevažne staré, mladé alebo choré jedince, občas dokážu uloviť aj zvieratá v najlepšej forme a pri určitých okolnostiach zabíjajú aj nadbytočne. Ku zabitej koristi sa však dokážu vrátiť i po mesiacoch, keď to potrebujú. Pri (20) môžu využívať rôzne stratégie. Otestujú zdatnosť a silu zvierat tým, že čriedu najskôr sledujú. Dokážu (21) rýchlosťou 40-60 km za hodinu a naháňať korisť aj na väčšiu vzdialenosť. Vybranú korisť neúnavne prenasledujú, dorážajú na zviera, silnými (22) ho hryzú do nôh, do slabín a krku, až kým nezoslabne. Avšak pri útoku bývajú vlky často poranené, dokonca aj zabité: od úderov kopýt, parohov či od pádu, keďže nemajú také pazúry ako mačkovité (23) Prispôbujú svoj lov terénu, využívajú cestičky, vysokú trávu, kde sa môžu nebadane (24) alebo sa snažia zahnať korisť do hlbokého snehu, či na zamrznuté jazero, kde sa jej ťažko pohybuje.

Tieto obávané šelmy sú (25) a spoločenské zvieratá, ktoré sa príkladne starajú o svoje mláďatá, sú oddané a ani v dospelosti nestrácajú hravosť.

I.1.b) Podľa textu napíš čo najviac faktov, ktoré ťa na vlkoch zaujali.
(Vonkajší opis, špeciálne znaky, schopnosti, ktoré ho robia lovcom, spôsob života a lovu ...)

I.2.a) Napíš, čo ťa prvé napadne, keď sa povie vlk.

.....

.....

I.2.b) Sú tvoje pocity pozitívne alebo negatívne? Skús vysvetliť prečo.

.....

.....

I.2.c) Kde všade sa môžeme stretnúť s postavou vlka? Ako sa opisuje vlk?

Vysvetli nasledovné porekadlá a slovné spojenia. Aké vlastnosti, znaky vlka opisujú?

1. Človek človekovi vlkom.
2. Kto sa bojí vlkov, nech nejde do lesa.
3. Vlk v ovčom rúchu.
4. Má hlad ako vlk.
5. My o vlku a vlk za dverami.
6. Aj vlk sýty, aj ovca celá.
7. Kto chce s vlkmi žiť, musí s nimi vyť.
8. Je to starý morský vlk.
9. Hľadá ako vlk.
10. Vlka živia nohy.

II. Vlci v Európe a vo svete

Druhy a poddruhy vlka

Predpokladá sa, že na svete žijú tri druhy vlka: dravý, červený a etiópsky.

Vlk dravý (*Canis lupus*)

V angličtine "grey wolf" sa adaptoval na najrozmanitejšie typy biotopu (životné prostredie) a dokáže žiť aj v extrémnych podmienkach od tundry a vysokých hôr, cez dažďový prales a teplomilné lesy až po púšť. Vo svete žije asi 15-30 poddruhov. Donedávna sa poddruhy rozdeľovali prevažne na základe geografického rozšírenia, veľkosti a lebkových mier. Mnohé poddruhy sa od seba rozlíšili farbou. Moderné spôsoby genetického výskumu však poskytujú nové informácie, ktoré nie sú vždy v súlade so zaužívanými metódami.

Poddruh vlka dravého, ktorý sa vyskytuje na Slovensku, sa odborne volá *Canis lupus lupus*. Má jedno z najväčších rozšírení: od západu Európy až po Ďaleký východ. V Európe sa vyskytujú ešte dva poddruhy: *Canis lupus italicus* v Taliansku a Francúzsku a *C. l. signatus* v Španielsku a Portugalsku. Vlk iberský je menší a na nohách máva čierne pásy. Mnohé z nich žijú v nížinách na poliach v Španielsku.

Z ostatných poddruhov, vlk arktický (*C. l. arctos*), sa podobne ako mnoho iných živočíchov, prispôbil extrémnym zimným podmienkam. Je charakteristický bielou farbou, hustou srst'ou a aj tým, že má najväčšie rozmery – niektoré jedince vážia až 80 kg. Malý ázijský alebo iránsky vlk (*C. l. pallipes*) väčšinou nezavýja a putuje sám alebo len v malých svorkách. Vyskytuje sa od Izraela až po Indiu. Niektorí vlci dokážu žiť aj v podmienkach púšte, napríklad v Saudskej Arábii (*C. l. arabs*).

Avšak v mnohých oblastiach niektoré z poddruhov vyhynuli, alebo boli vyhubené, ako napr. japonské poddruhy, či vlk z Veľkých planín, texaský sivý vlk a ďalšie zo Severnej Ameriky. Už v 17.-18.

storočí vlci vymizli z Britských ostrovov, v 19. storočí vo väčšine západnej Európy.

Inde sa vlci vracajú. V Škandinávii ich počet narástol na 100 jedincov, avšak izolovanosť populácie spôsobuje malú rozmanitosť v genetike. Z Talianskych Apenín sa vlci vrátili do Álp Francúzska a Švajčiarska. Z Poľska sa zatúlajú do Nemecka, od nás do Čiech a Maďarska. V USA sa pokúšajú o ich reintrodukcii („znovuosídlenie“), napríklad v 1995-1996 v Národnom parku Yellowstone.

Vlk červený (*Canis rufus*)

Je samostatný druh a žije iba v Amerike, kde ho na väčšine pôvodného územia vyhubili. Vďaka reintrodukcii sa vyskytuje v malých populáciách (okolo 100 jedincov) v štátoch Texas a Luisiana. Vedci sa domnievajú, že je krížencom vlka dravého a kojota.

Vlk etiópsky (*Canis simensis*)

Žije v horách Etiópie. Niekedy ho považovali za šakala, ale genetické analýzy ukázali, že patrí medzi vlkov. Žije vo svorkách, ale loví individuálne hlavne menšie cicavce. Jeho stav je kritický, na svete ich žije len okolo 500. Ohrozené sú predovšetkým človekom: strata územia, farmárčenie, prenasledovanie a choroby rozšírené domácimi psami.

„Vlci“, ktorí v skutočnosti nie sú vlkami

Vlk hrivnatý (*Chrysocyon brachyurus*), žijúci v Južnej Amerike, sa vyznačuje veľmi dlhými končatinami, dlhou huňatou srst'ou aj dlhými ušami. Opisujú ho ako „červenú líšku na chodúliach“. Vlkovec psohlavý (*Thylacinus cynocephalus*) žil v Austrálii a podobal sa na vlka, ale mal pruhy ako tiger. Podobne ako kengura mal vak pre mláďatá, preto patrila medzi vačkovce. Chovatelia oviec spôsobili jeho vyhubenie v 30-tych rokoch 20. stor. Ľudia ho vraj odvtedy zahliadli, ktovie, možno ešte niekde žije v odľahlých končinách.

II.1.a) Doplň, čo chýba vo vete.

1. Na svete žijú podľa najnovších výskumov druhy vlkov:
..... , a
2. Poddruhy vlkov sa rozlišujú najnovším spôsobom hlavne podľa
3. je najväčší poddruh vlka dravého a má hustú srst'.
4. Vlk červený je samostatný , ktorý
žije v štátoch a
5. Na nížinách v Španielsku žije vlk ,
máva čierne
6. Veľmi ohrozený je vlk , na svete ich
žije len okolo 500.
7. V USA sa podarilo v r.1995-1996 úspešne
..... vlkov.
8. , ktorý žil v Austrálii, je zaujímavý
tým, že sa volá po vlkoch, ale má príbuzných medzi
.....
9. Malý vlk ázijský na rozdiel od iných vlkov putuje
..... a
10. „Vlk“ s dlhými nohami žijúci v Južnej Amerike
pripomína na

II.1.b) Prečo reintrodukovať vlkov?

Zahrajte sa na ochranárov, farmárov a poľovníkov. Ochránari sa snažia vysadiť vlkov na územie, kde dávnejšie vyhynuli, ale farmári a poľovníci majú obavy. Rôzne názory a postoje za a proti konfrontujte a dohodnite sa na spoločnom riešení.

Argumenty za:

- Vlk má svoje miesto v prírode ako ostatné živočíchy.
- Má vplyv na udržanie dobrého zdravotného stavu koristi, pretože loví prevažne slabšie jedince.
- Znižuje škody spôsobené vysokou zverou na porastoch.
- Spôsobuje rovnomerné rozptýlenie koristi v teritóriu.
- Vlk je veľmi plaché zviera a človeku sa vyhne, prípady napadnutia sú krajne zriedkavé.

Argumenty proti:

- Vlci značne redukovú počet koristi, znižujú počet zveri pre poľovníkov – konkurujú im.
- Napádajú ovce, kravy a iné domáce zvieratá.
- Uloví viac, ako im treba.
- V súčasnosti nie je pre nich dostatok vhodných biotopov (= životné prostredie).
- Likvidujú vzácne druhy zveri.
- Vlk je nebezpečný pre človeka.

Koľko ich je?

Presné počty zvierat v prírode nie je ľahké zistiť, hlavne tých, ktoré sa pohybujú na veľkom území a sú veľmi plaché. Čísla v nasledovnom zozname sú len odhady počtov vlka dravého.

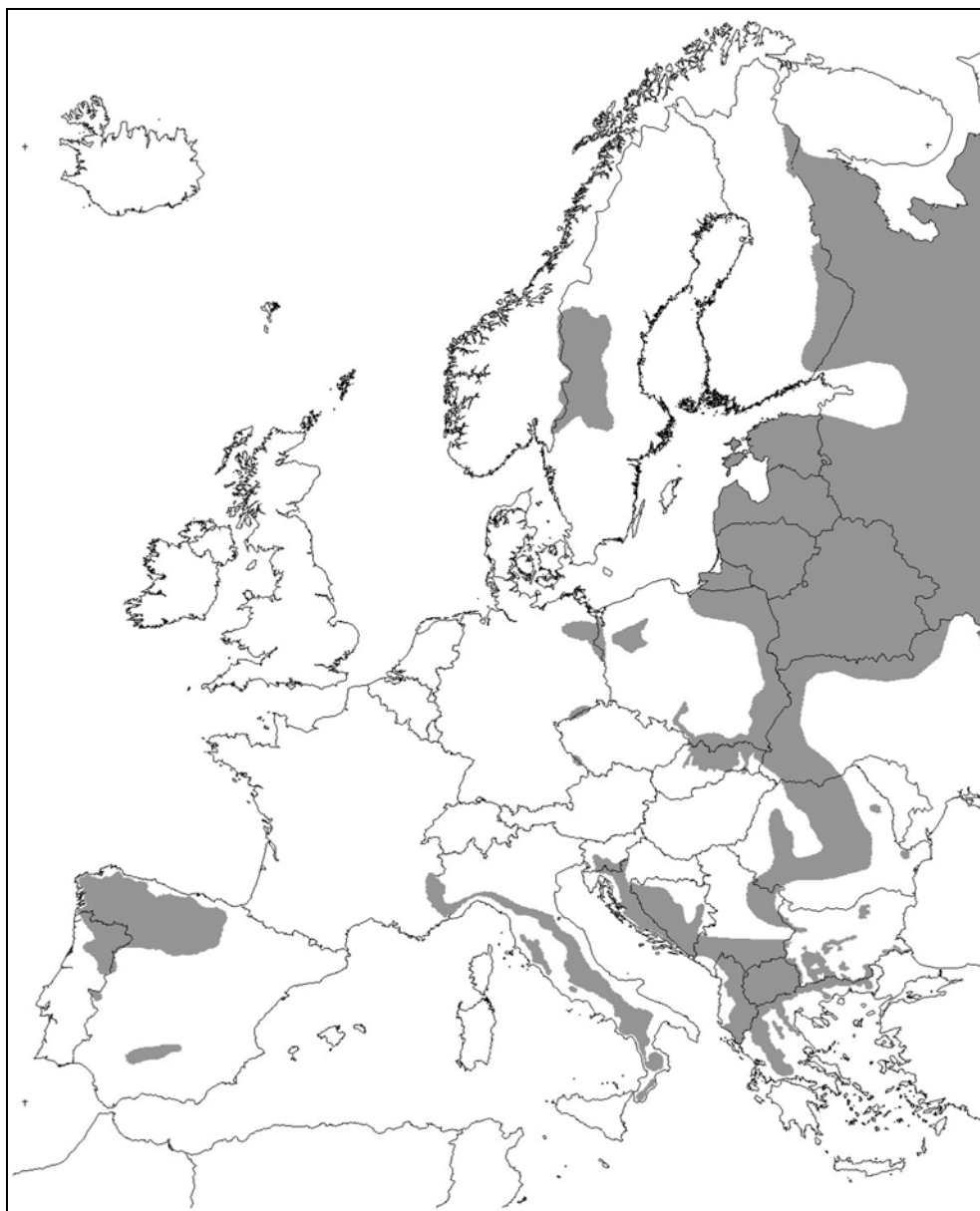
Česko	< 20	Portugalsko	200 - 300
Maďarsko	< 50	Španielsko	2 000
Poľské Karpaty	200 - 300	<i>Vlk iberský spolu:</i>	
Rumunsko	2 500	<i>Európa (bez Ruska) spolu:</i>	
Slovensko	150 - 350		
Ukrajinské Karpaty	200 ?	Egypt	< 50
<i>Karpaty spolu:</i>		Izrael	150
Albánsko	250	Jordánsko	200 ?
Bosna a Hercegovina	400 ?	Libanon	< 50
Bulharsko	800 - 1 000	Saudská Arábia	300 - 600
Grécko	200 - 300	Syria	200 ?
Chorvátsko	100 - 150	Turecko	1 000 ?
Macedónsko	> 1 000	<i>Stredný Východ spolu:</i>	
Rakúsko	1 ?		
Slovinsko	20 - 50	Čína	10 000
Srbsko	500?	India	1 000
<i>Balkán spolu:</i>		Kazachstan	30 000
Francúzsko	30 - 70	Kirgizsko	4 000
Švajčiarsko	< 5	Mongolsko	10 000 - 20 000
Taliansko	400 - 500	Rusko	25 000 - 30 000
<i>„Talianski“ vlci spolu:</i>		Tadžikistan	3 000
Bielorusko	2 000 - 2 500	Tibet	2 000
Estónsko	< 500	Turkménsko	1 000
Fínsko	100 - 150	Uzbekistan	2 000
Litva	600	<i>Ázia (s Ruskom) spolu:</i>	
Lotyšsko	900		
Nemecko	5 ?	Aljaška	6 000 - 7 000
Poľsko okrem Karpát	400 - 500	Grónsko (Dánsko)	50 - 100
Ukrajina okrem Karpát	1 500 - 2 500 ?	Kanada	52 000 - 60 000
<i>Severovýchod spolu:</i>		USA okrem Aljašky	3 300
Nórsko	5 - 20	<i>Severná Amerika spolu:</i>	
Švédsko	60 - 80		
<i>Škandinávia spolu:</i>		<i>Odhad po celom svete:</i>	

II.2.a) Spočítaj, koľko vlkov žije v jednotlivých oblastiach a na kontinentoch a napíš výsledky do tabuľky.

II.2.b) Odpovedaj na otázky:

1. Na ktorom kontinente sa vyskytujú vlci najviac?
2. Vymenuj päť európskych krajín, v ktorých vlci chýbajú.
.....
3. Ktorá európska populácia je najväčšia?
4. Ktorá európska populácia je najohrozenejšia?

II.3.a) Doplň do mapy Európy jednotlivé populácie podľa tabuľky, urči, kde sa nachádzajú rôzne poddruhy a zakresli šípkami smer, ako sa vlci vracajú do krajín Európy.

II.3.b) Urči podľa mapy Slovenska, z ktorých oblastí sa rozširujú vlci do Čiech a Maďarska.

III. Život vo svorkách

Podľa pozorovaní vlkov v zajatí sa biológovia domnievajú, že vlci žijú v usporiadanom spoločenstve, ktoré má presnú sociálnu štruktúru – hierarchiu – založenú na dominancii a subdominancii. Spolupráca, súdržnosť a súlad sú pokladané za dôležité pre všetkých členov svorky a prežitie v prírode. Svetovo uznávaný vedec Dr. David Mech, ktorý skúma vlkov vo voľnej prírode už viac ako 40 rokov, tvrdí, že na spolužitie vlkov vo svorke by sa malo pozeráť ako na rodinu s rodičmi na čele, rozhodujúcimi a deliacimi si svoje povinnosti. Matka sa viac stará o mláďatá a ich bezpečie, zatiaľ čo samec zaobstaráva potravu, čomu sa podriaďuje pohyb celej skupiny.

Dominantné sú rodičovské jedince (tzv. „alfa-vlk“ a „alfa-vlčica“), majú úctu ostatných členov svorky. Tento pár má prednostné právo na párenie. V skupine môže byť aj beta-samec, ktorý sa môže namiesto alfa-samca stať otcom mláďat. V strede sú dospelé a dospievajúce jedince – môžu to byť minuloročné mláďatá. Pomáhajú pri výchove odstavených vlčiat ako ostatní členovia svorky. Vlčatá začínajú bojovať o svoje postavenie už asi vo veku jedného mesiaca a majú vlastnú hierarchiu medzi sebou. Najnižšie postavené sú tzv. vyvrheli alebo omega jedince, ktoré svorka neuznáva za seberovné. Hierarchia sa môže meniť, ak niektorý jedinec ochorie, zahynie, alebo sa pripojí nový jedinec.

V Európe máva svorka vlkov spravidla 2-8 jedincov, ale v krajinách, kde je veľký počet vlkov, ako napríklad na Sibíri či v Kanade, počet jedincov svorky môže dosiahnuť 20 a viac. Svoje teritórium upravuje svorka podľa sezóny, počtu členov a množstva dostupnej potravy. V zime je teritórium väčšie, keď sa svorka presúva za korisťou, v lete sa nevzdáva ďaleko od brloha s mláďatmi. Zavýjaním a pachovým značením vlci oznamujú, že teritórium je obsadené, bránia ho pred cudzími, niekedy „votrelca“ aj zabijú.

III.1.a) Zaraď vlkov do sociálnej štruktúry svorky.

Urob rodokmeň podľa hierarchie: podľa vzťahov a dôležitosti napíš pod seba (alebo vedľa seba) týchto členov:

beta alfa samica jednoročné mláďa alfa samec omega

III.1.b) Prirad' správny opis k jednotlivým členom svorky (z predošlej úlohy).

1. Uši a chvost má vzpriamené, rozhoduje o tom, kedy a kde svorka loví.
2. Zníži hlavu a chvost, keď stretne alfa pár, príležitostne sa stará o mláďatá.
3. Vyvrhel' – stiahnutý chvost a uši sklopené a má posledné miesto pri koristi.
4. Poslúcha ostatných členov, učí sa loviť, stopovať, atď.
5. Na začiatku chráni a zohrieva mladé, kŕmi ich svojím mliekom.

III.2. Odpovedaj na otázky:

1. Prečo žijú vlci vo svorke? Uveď aspoň dva možné dôvody.

.....

.....

.....

2. Nájdi v texte podľa významu odborné názvy pre pojmy, ktoré sú opísané:

a) usporiadanie =

b) nadriadenosť =

c) podriadenosť =

3. Čo je dôležité, aby bola svorka úspešná pri love?

.....

.....

.....

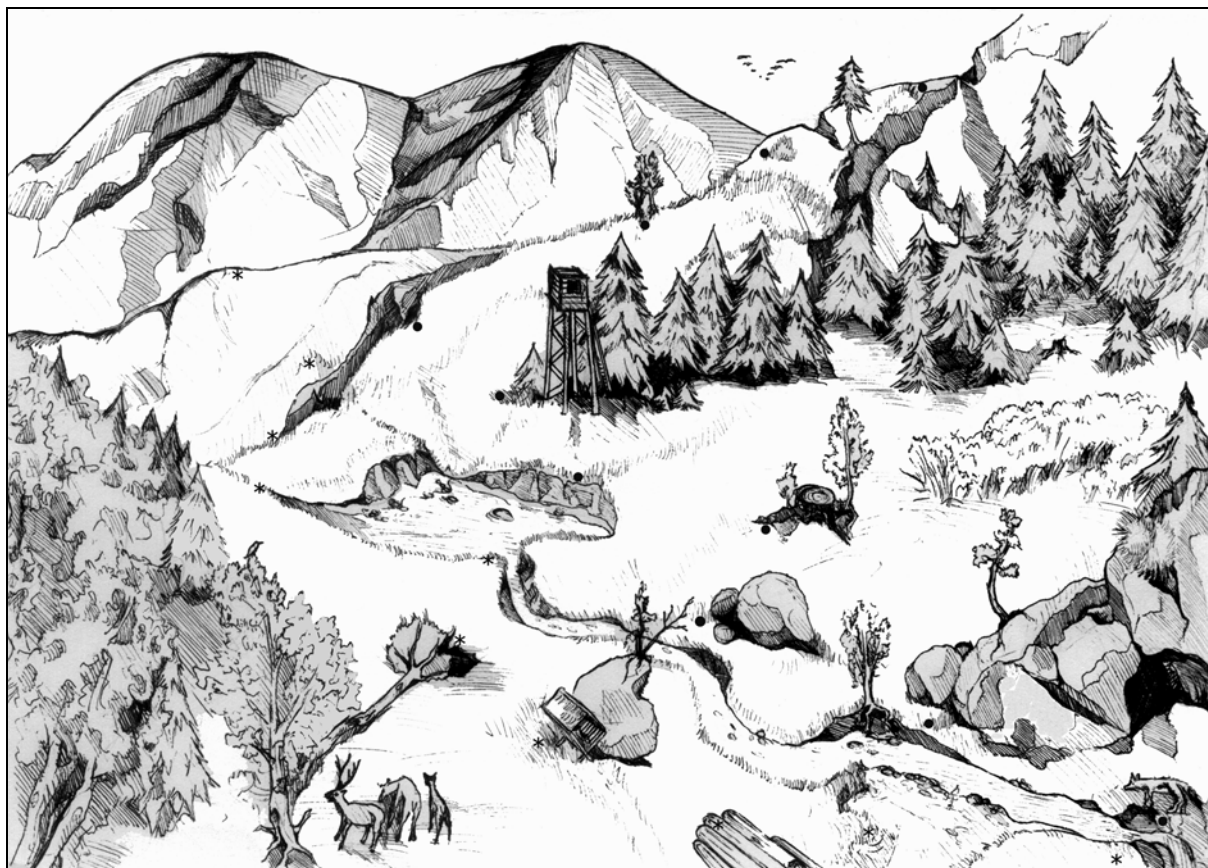
4. V čom sa svorka podobá rodine?

.....

.....

.....

III.3. Nájdi a spoj značky teritórií dvoch svoriek (10 znakov: ● a 10 znakov: *).

IV. Mlád'atá

Párenie prebieha vo februári až marci. Alfa samica zabráni ostatným samiciam páriť sa, aby bolo možné vychovať a uživiť narodené mlád'atá. Keď je málo potravy alebo veľa členov vo svorke, mlád'atá sa vôbec nenarodia.

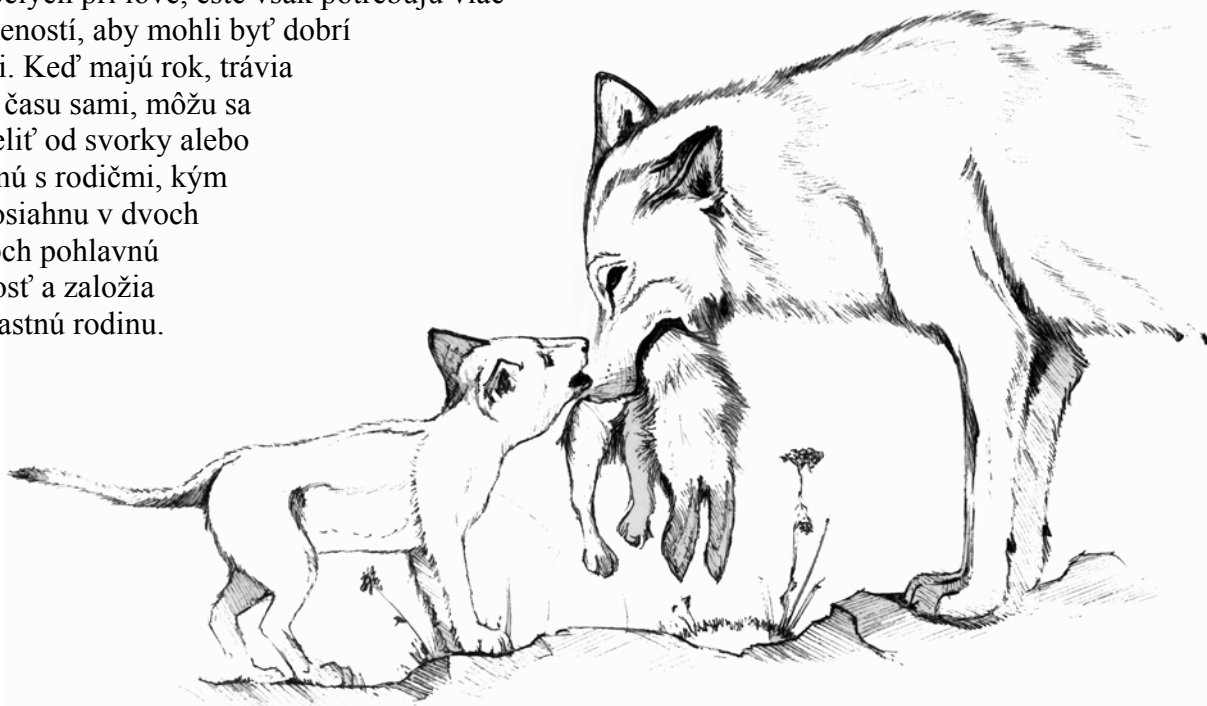

Brloh môže byť vyhlbený pod kmeňmi stromov, v brehoch, v jaskyniach, dutinách. Vĺčatá sa rodia v apríli-máji po 63 dňoch. Zväčša sa rodí 4-6 mlád'at. Sú slepé a hluché. Počut' začínajú po niekoľkých dňoch a oči sa im otvoria približne po dvoch týždňoch. Keď majú asi dva mesiace už sa hrávajú pred brlohom. Aj dospelé vlky šantia s mlád'atami, naháňajú sa, hrajú sa so špičkou chvosta.

Postupne si mladé vĺčky zvykajú okrem mlieka aj na inú potravu. Ihličkovými zúbkami skúšajú hrýzť a hrajú sa s kosťami. Svorka sa zdržuje

nablízku a pohromade, aby zabezpečila potravu aj ochranu. Väčšina z vĺčat zahynie v prvom roku života. Príčinou môže byť nedostatok potravy, zranenie, podchladenie alebo choroba. V mnohých oblastiach je najčastejšou príčinou smrti človek – stanú sa obeťou poľovníkov či pytliakov, alebo ich zrazí auto na ceste.

Starší vlci sa starajú o mlád'atá alfa páru a tie sa s rešpektom od nich učia. V neskorej jeseni dosahujú mladé hmotnosť okolo 25 kg a sprevádzajú dospelých pri love, ešte však potrebujú viac skúseností, aby mohli byť dobrí lovci. Keď majú rok, trávia viac času sami, môžu sa oddeliť od svorky alebo ostanú s rodičmi, kým nedosiahnu v dvoch rokoch pohlavnú zrelosť a založia si vlastnú rodinu.

IV.1. Čo všetko sa musia mláďatá naučiť?

Nájdi správne koniec vety:

1. Poslúchať ...	A. ... navzájom svojich bratov, kto je silnejší.
2. Testovať ...	B. ... loviť, stopovať, hrýzť potravu.
3. Vytvárať si ...	C. ... aby sa navzájom neporanili.
4. Cvičiť sa ...	D. ... miesto vo svorke.
5. Hrať sa tak, ...	E. ... s ostatnými členmi.
6. Spriatelieť sa ...	F. ... vlastnú hierarchiu.
7. Nájsť si ...	G. ... vodcov svorky a ostatných členov.

IV.2. Dopln do kalendára, čo sa práve udialo v živote malých vlčkov.

Odpovede nájdeš v texte.

Obdobie	Udalosť
apríl – máj	
prvý týždeň	
druhý týždeň	
druhý mesiac	
prvý rok	
druhý rok	

„Sivé vlča“

Jack London

A. „Sivému vlčat'u sa ešte len nedávno otvorili oči, ale už videlo celkom zreteľne. A kým ich malo zalepené, používalo hmat, chuť a čuch. Svojich dvoch bratov a dve sestry poznalo veľmi dobre. Začalo s nimi slabo, nemotorne šantiť, ba aj kľbčiť sa, a keď sa plne zabralo do hry, z hrdielka sa mu dral zvláštny rapkavý zvuk, predzvest' vrčania. A dávno predtým, než sa mu rozlepili oči, naučilo sa poznávať podľa hmatu, chuti a zápachu matku – zdroj tepla, tekutej potravy a nehy ...

B. Sivé vlča bolo z celého vrhu najdravšie. Vedelo zavrčať drsnejšie než ostatné vlčence. Jeho hnevíky boli hrozivejšie než ich. Ono sa prvé naučilo zvaliť súrodencu obratným úderom labky. Ono prvé chytilo iné vlča za ucho a ťahalo a vláčilo ho, vrčiac cez mocne zaťaté zuby. A rozhodne ono pôsobilo matke najviac starostí pri odháňaní drobizgu od východu z jaskynky.

C. Hneď zo začiatku, ešte kým vlča začalo vedome žiť, vždy sa ťahalo k východu z jaskynky. Jeho bratia a sestry tak isto. Za celý ten čas sa ani jedno z nich neťahalo k tmavým kútom zadnej steny. Svetlo pôsobilo na vlčatá ako na rastliny; chémia života, ktorá ich vytvorila,

vyžadovala svetlo ako nevyhnutnú podmienku bytia; a ich malé bábkovité tielka sa slepo a chemicky ťahali za svetlom ani úponky viniča ...

D. Takto sivé vlča skúsilo, že jeho matka má aj iné vlastnosti než lahodný, chlácholivý jazyk. Ako sa vlča neodbytné ťahalo za svetlom, objavilo na matke ňucháč, ktorý za trest riadne

buchnútuje
a neskoršie labu,
ktorá ho pritísne
k zemi alebo
kopírca rýchlymi,
uväznenými
údermi ...

E. Svetelná stena mala jednu zvláštnosť. Otec – vlča sa už naučilo vidieť v druhom obyvateľovi svojho sveta otca, tvora, ktorý sa podobá matke, spáva vo svetle a donáša potravu – jeho otec vždy vošiel rovno do tej bielej vzdialenej steny a zmizol. Vlča to nechápalo ... Nerozmýšľalo o tom a povedalo si, že toto

zmiznutie je otcovou zvláštnosťou, tak ako mlieko a natrávené mäso sú zas matkinou zvláštnosťou.

F. Ako väčšina tvorov divočiny, vlča čoskoro zakúsilo hlad. Nastal čas, keď nielenže zlyhalo zásobovanie mäsom, ale aj mlieko vyschlo matke v ceckoch. Sprvu vlčence mraučali a skuvíňali, ale zväčša spali. Netrvalo dlho a upadli z hladu do chorobného spánku ...“

IV.3.a) Opíš ústne, čo si sa o sivom vlčati dozvedel v jednotlivých odstavcoch.

IV.3.b) Na základe úryvku opíš:

1. Čo fascinuje najviac mladé vlča a prečo?

.....
.....

2. Opíš vlastnosti a vzájomný vzťah: matky, vlčat'a, otca

.....
.....
.....

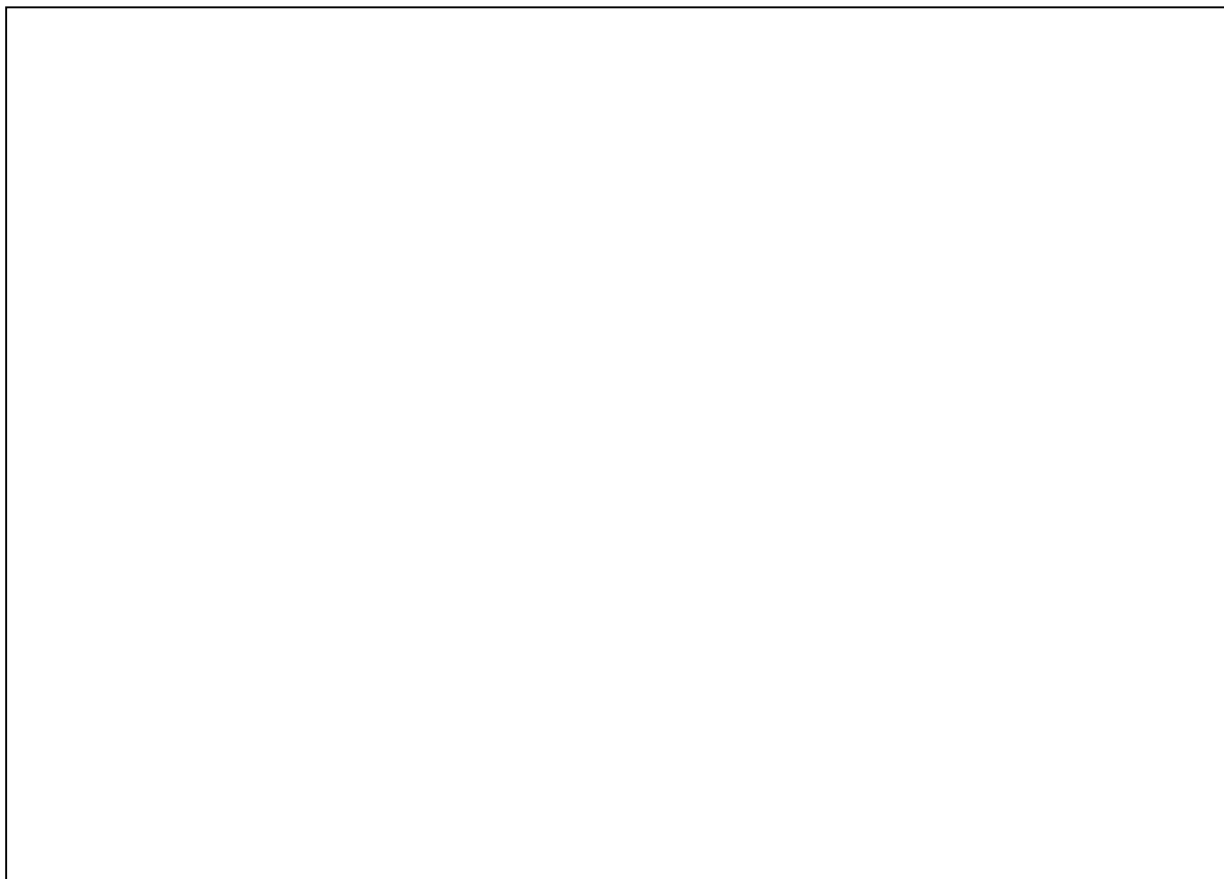
3. Ako by si popísal život rodinky vlkov?

.....
.....
.....

IV.4. V čom je život vlkov, ich vlastnosti a správanie podobné ľudskému?

.....
.....
.....

IV.5. Vyber si situáciu opísanú v úryvku, ktorá ťa najviac zaujala a nakresli ju.

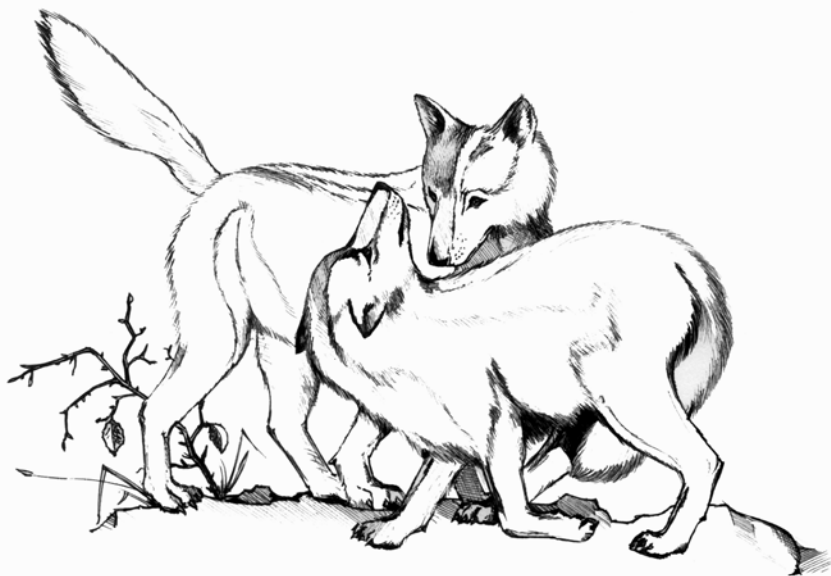

V. Komunikácia

Vlci komunikujú medzi sebou a inými svorkami tromi spôsobmi: hlasovými prejavmi, rečou tela a pachovým značením. Najznámejšie je vytie, ktoré pravdepodobne slúži na zvolávanie svorky, hlavne ako motivácia pred lovom alebo kvôli vzájomnej lokalizácii, či upozorňuje iné vlky, že toto teritórium je obsadené. Keď vlci vyjú, sú to harmonicky zladené tóny, môže sa zdať, že vyje viac zvierat, ako ich je v skutočnosti. Častejšie ich počuť zrána a za súmraku, počas párenia v zimných mesiacoch, avšak nebolo dokázané, že by vlci vyli na mesiac.

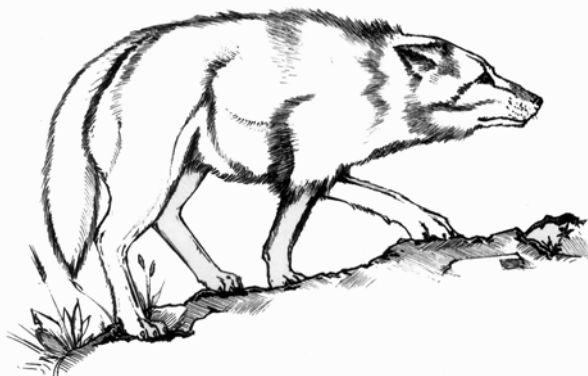
Okrem vytia si veľa informácií odovzdávajú inými zvukmi, ako sú vrčanie a brechanie. Podobne ako u psov, súvisia so súperením o potravu, vyjadrujú výhražné správanie, domáhanie sa svojich práv a vystupňujúce vrčanie môže predchádzať útok. Kňučanie a pišťanie je spojené s hrou mláďat, vítaním, kŕmením a inými pocitmi, úzkosti, zvedavosti a prosenia.

Reč tela zahŕňa rôzne výrazy tváre, ako pokrčenie nosa, ukázanie zubov pri hrozbe, pohľad očí priamo a uši hore pri nadradenosti. Postoj, ako aj poloha chvosta prezradí, kto je dominantný jedinec (má chvost hore) na rozdiel od podradeného – subdominantného vlka (má chvost dole, až stiahnutý). Medzi iné prejavy patrí napríklad ježenie srsti, čo naznačuje hrozbu až agresiu.

Tretí druh komunikácie, nám ľuďom najmenej známy, tvoria pachové značenia močom, trusom a pachovými žľazami. Na vrchnej strane chvosta má vlk podobne ako liška pachovú žľazu, nazvanú fialka, ktorú psy nemajú. Váľaním prenášajú pachy kamkoľvek inde.

Značky slúžia predovšetkým na vyznačenie teritória svorky, preto sú zväčša na vyvýšenom mieste v teréne. Susedné svorky si väčšinou hranice navzájom rešpektujú a snažia sa vyhnúť konfliktu, takže len príležitostne lovia pozdĺž hraníc. Takto tam vzniká zóna, kde sú zvieratá bezpečnejšie ako v centre teritória. Funkcia pachových značiek je podľa niektorých odborníkov oveľa širšia. Značky slúžia vlkom na orientáciu na svojom alebo cudzom území, vedľa nich tiež vyčítať, aká stará je značka, ktorý jedinec šiel tadiaľ a s kým, či sa tam nedávno lovilo.

V.1.a) Vymaľuj obrázky pri texte a povedz aké správanie zobrazujú.

V.1.b) Napiš, ktoré sú tri základné druhy komunikácie u vlkov.

.....

V.1.c) Skús určiť, čo znamenajú tieto prejavy vlka (u psov je to podobne):

1. Váľanie sa na chrbte.
2. Sklopenie uší dozadu, chvost dolu, odvrátenie pohľadu, zavretá papuľa.
.....
3. Lízanie pysku, tváre, trenie líc.
4. Upretý pohľad, nehybný postoj, chvost vodorovne alebo hore.
.....
5. Odkrytie chrupu, zvráskavená koža na nose a čele, uši napriamené dopredu.
.....

V.2.a) Akým spôsobom komunikujeme my ľudia medzi sebou?

.....

.....

V.2.b) Aké sú neverbálne spôsoby komunikácie medzi ľuďmi?

.....

.....

.....

V.2.c) Čím komunikujú medzi sebou nasledujúce zvieratá?

1. Psy:
2. Mačky:
3. Vtáci:
4. Delfíny:

V.3.a) Ako vyjadrí vlk rečou tela?

1. „Ahoj“:
2. „Pod' sa hrať“:
3. „Ja som vodca“:
4. „Toto je moje teritórium“:
5. „Daj si na mňa pozor“:

V.3.b) Akým zvukom:

1. vodca zvoláva svorku?
2. povie jeden člen druhému, aby sa nedotýkal jeho potravy?
3. mláďa privolá matku?

VI. Lovec a jeho korisť

Hoci potrava vlkov môže obsahovať aj myši, ovocie a dokonca odpadky, najdôležitejšou zložkou sú kopytníky. Na Slovensku sú hlavnou potravou jelene, diviaky a srny. Šelmy sa vyvinuli tak, aby dokázali chytiť korisť. Umožňujú im to ostré zuby a pazúry, bystré zmysly a mocné končatiny. Podobne aj zvieratá, ktoré sú ich korisťou, majú v inštinktoch zapísané stratégie, ktoré im pomáhajú vyhnúť sa predátorom. Vedia sa schovať, sú rýchle, ostrážité, zdržiavajú sa v skupinách, a tiež majú ako zbrane silné kopytá a parohy. Vedecké výskumy potvrdzujú, že vlci lovia prevažne slabé jedince – choré, zranené, veľmi mladé alebo staré. Takto „čistia“ populáciu koristi, čím ju pomáhajú udržať zdravú. V zime sú vlci kočovníkmi, putujú aj viac ako 20 km za deň a hľadajú zraniteľnú korisť. Môžu takto stráviť dni bez potravy, lov sa mnohokrát končí neúspechom. Toto môže byť dôvodom, prečo vlci niekedy, keď majú možnosť, zabijú aj viac, ako naraz potrebujú. Vracajú sa k „zásobám“ neskôr.

VI.1. Odpovedaj na otázky:

1. Čo všetko umožňuje vlkovi, aby bol dobrým lovcem?

.....

.....

2. A čo všetko umožňuje jeleňovi uniknúť pred vlkom?

.....

.....

VI.2. Čítaj riadok odzadu a napíš ukryté zvieratá tvoriace potravu vlka vo svete.

Vedel by si určiť, kde sa tieto zvieratá prevažne vyskytujú?

solboscajazacvocežorozokapolitnarobuznozibydołpzymhecvadolhykátvcenrškaividňhelej

.....

.....

VI.3. Čo znázorňujú nasledovné obrázky?

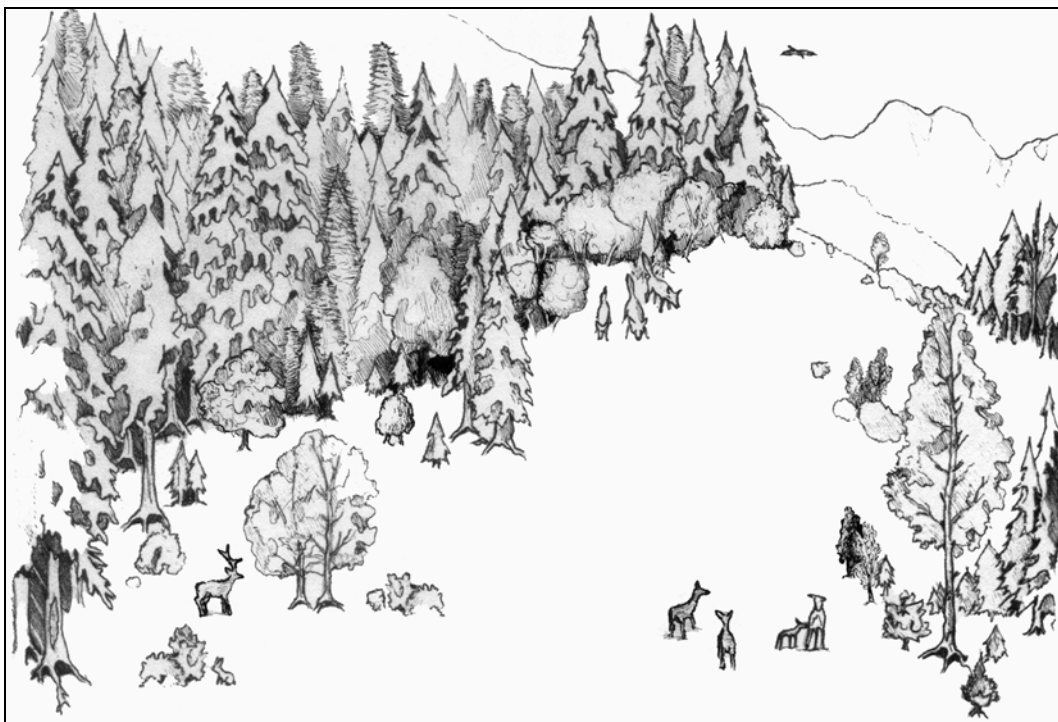
Aký druh v prírode zastupujú, a ako sa nazýva vzťah medzi nimi?

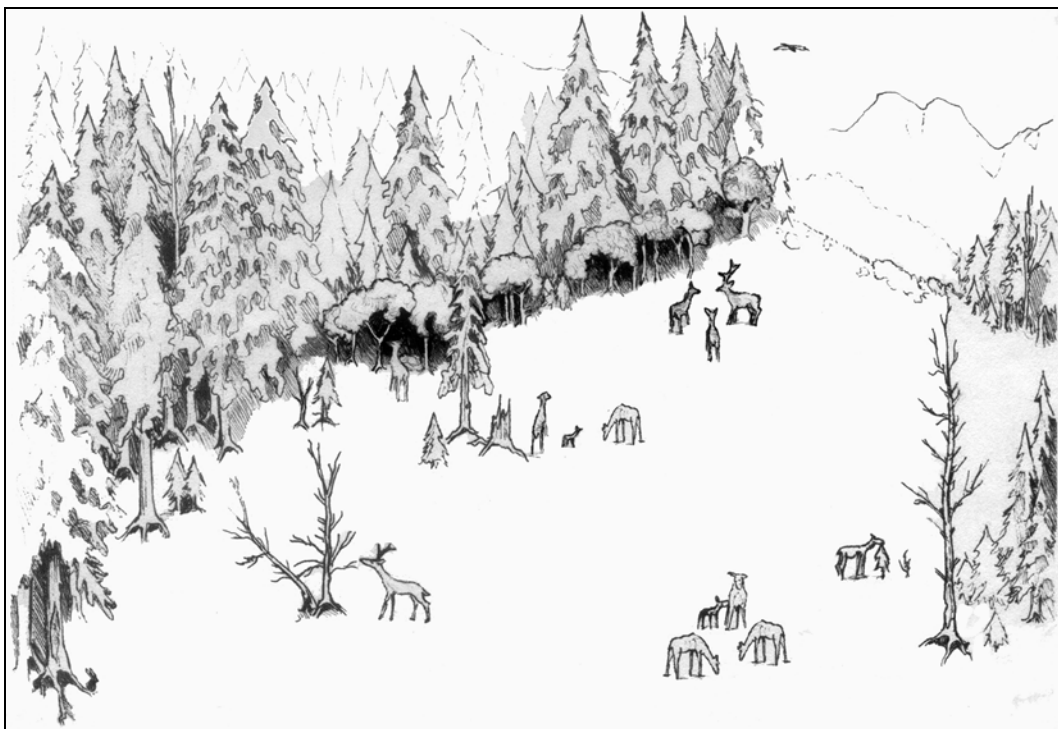
VI.4. Prezri si pozorne dva podobné obrázky, napíš do tabuľky 6 rozdielov:

A:	B:

A.

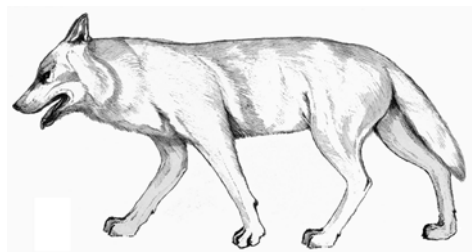
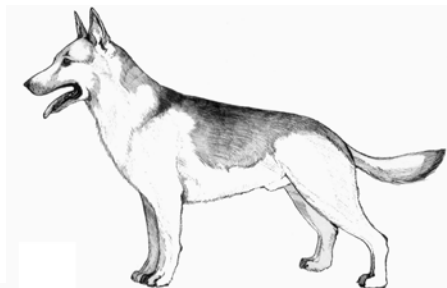
B.

VII. Vlk – praotec psa

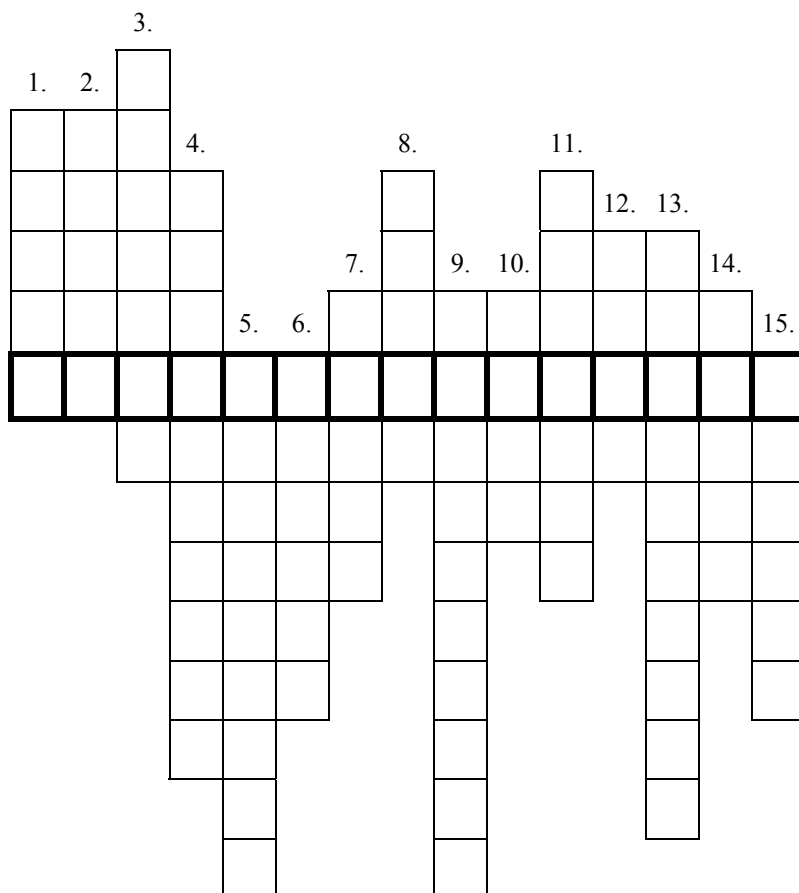
Genetický výskum potvrdil, že vlk je dávny predkom psa domáceho, ktorý sa postupne domestikoval asi pred 14 000 rokmi. Všetky domáce psy patria do toho istého druhu a niektorí vedci si myslia, že aj pes je poddruhom vlka. Niektoré psy je ťažké odlíšiť od vlka. Poznávacími znakmi sú napr. tvar a veľkosť hlavy, držanie chvosta a spôsob pohybu v teréne.

VII.1. Pomocou obrázkov napíš do tabuľky rozdiely medzi psom a vlkom.

Znaky	Pes	Vlk
Chvost		
Nohy		
Laby		
Stopa		

VII.2. Vieš, aký je latinský názov psa? Nájdi odpoveď v doplňovačke.

- Kopytník, korisť vlka.
- Vedecké pomenovanie vlka, ktorý má najnižšie miesto vo svorke.
- Druh vlka, žijúci iba v Severnej Amerike.
- Nadradené správanie vo svorke (odborne).
- Spôsob myslenia, ktorý pomáha pri love.
- Pachová žľaza pri chvoste, majú ju aj lišky.
- Menší príbuzný vlka z Európy.
- Mäsožravce – inak
- Sociálna štruktúra vo svorke (odborne).
- Vedecké pomenovanie rodičovského páru.
- Ľudia, ktorí si vážili a učili sa od vlka.
- Nepriateľ vlka, keď je málo potravy.
- Územie svorky – cudzím slovom.
- Príbuzní vlka z Austrálie.
- Spoločenstvo vlkov.

„Vlk a pes“
Jean de la Fontaine

Jeden vlk na kožu a kosť vychudol:
Psi odohnali ho všade od košiara.
Ten vlk postretol psa, čo vytučnený bol,
krásny a zdvorilý, a teraz sa tu táral.
Schmatnúť ho, do brloha vziať,
to pán vlk chcel by veľmi rád,
ale najprv dôjsť musí k boju.
Pes iste uchráni srst' svoju,
je peknej, mocnej postavy.
Nuž vlk ho pekne pozdraví,
poklonou obdiv prejaví
jeho tučnému bruchu neskrývane.

„Len od vás závisí, pane,
či tiež tak stučniete,“ hovorí mu pes.
„Zanechajte les ešte dnes;
vy aj vaši tam blízko hory
ste úbohí a biedne tvory,

od hladu všetci mriete, hyniete.
Veru ... Zdarma nič nikto nedostane,
všade ruvačka, zabíjanie.
Pod'ťe so mnou, lepšie sa mať budete.“

Vlk rečie: „Akáže bude moja práca?“
„Malička,“ povie pes. „Odháňať od brány
kmínov a žobrákov, čo chodia s kapsami,
líškať sa pánovi, potom panej zasa;
a za to býva dobrá pláca:
zvyšky jediva z každej hostiny,
kosti z holubov, z hydiny –
a nežnosti na každom kroku.“
Tá sladká nádej vlka dojíma,
až pohnutím má slzy v oku.
Tu vidí, že pes krk ošúchaný má.
„Čo je to?“ spýta sa.

VII.3.a) Vo dvojiciach si prečítajte úryvok, vymyslite koniec a zahrajte ho.

VII.3.b) Odpovedaj na otázky:

1. Ako sú opísaní v bájke vlk a pes? (Vonkajší opis a charakterový.)

Pes:

Vlk:

2. Čo je hlavnou myšlienkou bájky? Aká hodnota je pre vlka najdôležitejšia a aká pre psa?

.....
.....
.....

3. Porovnaj život vlka so životom psa. Aké sú ich výhody a nevýhody?

.....
.....
.....

4. Napíš, kým by si bol radšej – psom alebo vlkom; vysvetli prečo.

.....
.....
.....

VIII. Je vlk nebezpečný pre človeka?

Vlk má v našich predstavách často miesto dravej šelmy, ktorá si trúfne aj na človeka. Mnohí ľudia tvrdia, že je to predovšetkým vtedy, keď je vlk hladný a vo svorke. Je to naozaj tak, alebo je to vplyv rozprávok, filmov a legiend? Vedci zistili, že vlk útočí na ľudí zriedkavo, a to v troch prípadoch: keď je nakazený besnotou, keď sa cíti ohrozený – jeho útok je obranný, a keď považuje človeka za svoju korisť – predačný útok.

Besnota bola v minulosti jednou z najnebezpečnejších chorôb, ktorej následky boli smrteľné až do začiatku 20. storočia, kedy ľudia vyvinuli jej liečbu. Hoci vlk nie je jej priamym nositeľom, môže sa nakaziť od iných zvierat. V súčasnosti sa predchádza prepuknutiu tejto choroby preventívnymi opatreniami. Besnota sa vyskytuje len zriedkavo.

Pri skúmaní záznamov obranných útokov vlkov vedci zistili, že vlci, ktorí sa cítili ohrození, alebo boli chorí či poranení, niekedy vôbec nezaútočili, a keď uhryzli človeka, tak preto, aby mohli uniknúť. Boli to napríklad prípady, keď bačovia bránili ovce a odháňali vlkov palicou. Nezaznamenal sa žiaden prípad, že by vlk v obrane zabil človeka.

Predačné útoky na človeka sú veľmi zriedkavé, pretože vlci normálne nepovažujú človeka za svoju korisť. Takéto prípady, že vlci zabíjali ľudí ako svoju korisť, boli zaznamenané hlavne v 18.-19. storočí vo Francúzsku, Estónsku a severnom Taliansku. Tieto „vlky“ boli možno hybridy, teda krížené s veľkými ovčiarskymi psami. Odborníci zistili, že za ostatných 50 rokov sú potvrdené len štyri prípady v celej Európe, keď nie besný vlk zabil človeka. Ani jeden z nich nebol na Slovensku. V rokoch 1995-96 bolo viacero útokov v Indii. Pretože miestni obyvatelia už prakticky vyhubili prirodzenú korisť, vlci si museli hľadať inú potravu. Väčšinou to bol dobytok, ale obeťami sa stali aj deti, ktorých sa veľa túlalo samých po okolí. Išlo asi o jedného nebojácneho vlka.

V Kanade bolo na konci 20. storočia niekoľko prípadov, keď sa vlci správali útočne aj voči ľuďom. Stalo sa to pravdepodobne preto, lebo si zvykli očakávať potravu od človeka (napríklad odpadky na táborisku) a stratili prirodzenú plachosť. Podobne sa to stáva s medveďmi, či v Austrálii s dingom. Odporúča sa udržiavať poriadok pri stanovaní a nekŕmiť divé zvieratá. Každý prejav agresivity voči človeku sa sleduje a šelmy, ktoré stratia plachosť, sa z populácie musia odstrániť.

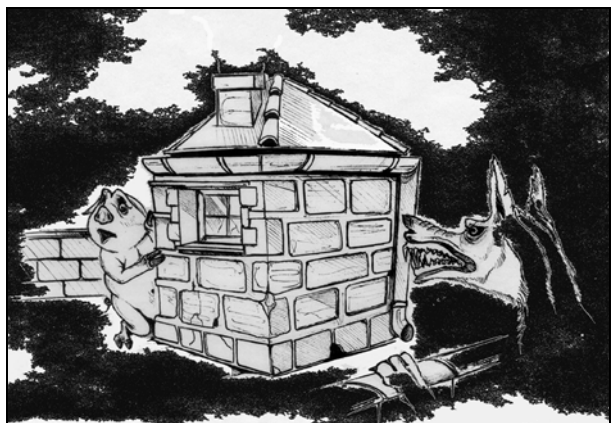
Robert Lyle, známy odborník, ktorý skúmal správanie vlkov v zajatí viac ako 12 rokov, tvrdil: „Všetky tie roky, počas ktorých som vstúpil do ohrád väčších aj menších a dostal sa do styku s jedným alebo viacerými (do 12) vlkmi, ktoré v niektorých prípadoch boli zvyknuté na ľudí, iné boli od základu „divoké“, a ak počítam aj sprevádzanie svojich hostí, len raz som bol svedkom útoku, raz hrozby a raz som bol varovaný.“ V prvom prípade rozpráva, že vlk, ktorému chlap spôsobil bolesť pichnutím injekcie, reagoval agresívne, ale len voči nemu, vôbec nie voči ostatným, ktorí pomáhali. V ďalšej situácii vlk, ktorý mal čiastočne ochrnuté zadné nohy, a tak nemohol utiecť, chňapol po každom, kto by sa priblížil. V treťom prípade to bolo v období párenia, keď alfa samica mu dala najavo vrčaním, aby sa nepribližoval, zatiaľ čo samec ho jemne chytil za rukáv a nepustil, až kým nebol pri dverách von z ohrady.

VIII.1. Odpovedaj na otázky:

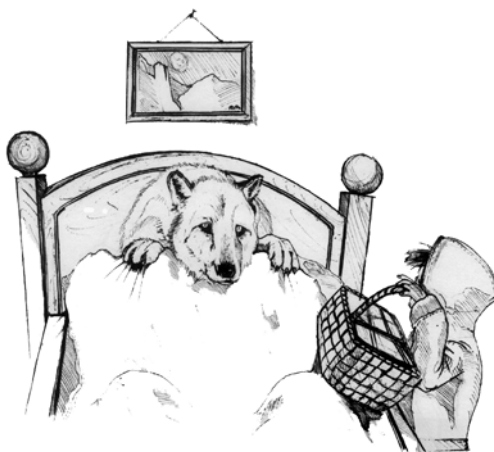
1. Opíš obranný a predačný útok vlka na človeka.
.....
2. Prečo vlci menej napádajú ľudí v súčasnosti ako v minulosti?
.....
3. Poznáš ako sa bránime prepuknutiu besnoty?
.....

VIII.2.a) Ktoré známe rozprávky (a bájku) jednotlivé ukážky zobrazujú?

Poznáš ich dej? Akú rolu v nich hrá vlk?

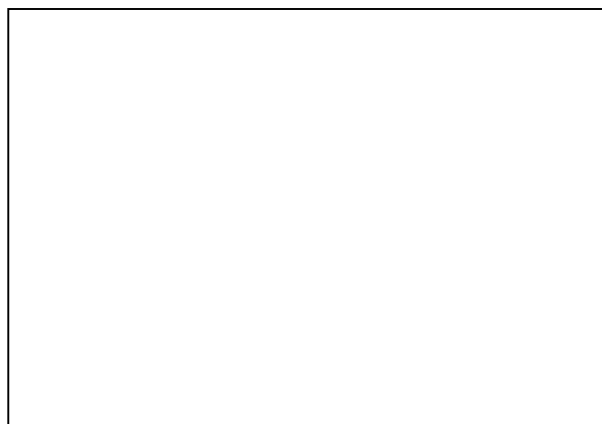
1.

2.

3.

VIII.2.b) Vymysli krátku rozprávku, kde bude vlk hrať kladnú úlohu, nakresli aj obrázok.

.....

.....

.....

.....

.....

IX. Pastier a vlk

Vlk niekedy loví aj domáce zvieratá – najmä ovce. Spôsobuje tým problémy pastierom už odpradáva. Hlavným dôvodom vysokých strát je zlá ochrana dobytká, či už nepozornosť

ľudí alebo uviazané psy. V súčasnosti podľa zákona na Slovensku dáva štát finančné odškodnenie chovateľom za škody, ak je dokázané, že ich spôsobili vlci. Niekedy sa stáva, že „páchateľmi“ boli túlavé psy. Taktiež musí byť ochrana dobytká do určitej miery zabezpečená preventívnymi opatreniami. Ukázalo sa, že účinné sú dve metódy. Prvá z nich je stará tradícia používania strážnych pastierskych psov. Takým je slovenský čuvač, ktorý oddávna spĺňal túto úlohu, je zvyknutý na ovce, neruší ich, a zároveň je to odvážny a spoľahlivý strážca. Dobré sa osvedčili tiež elektrické ohradníky, ktoré sa dajú podľa posunu stáda premiestňovať ako košiare.

IX.1.a) Pospájaj logicky časti do viet a zarad' ich ku správnej téme (dopíš číslo).

1. Ktoré podmienky zvyšujú riziko, že vlci napadnú dobytok?
2. Čo môžu pastieri robiť, aby uchránili svoje stádo pred vlkmi?
3. Ako sa cvičia pastierske strážne psy?

..... Košiar	uviazané na reťazi, ale voľne sa pohybovať so stádom.
..... Pasúce sa ovce	chodiť s ľuďmi.
..... V lese je málo	ovčiariským strážnym psom uviazaným na reťazi.
..... Ovce chránené	odvážne a spoľahlivé, nenaháňať ovce.
..... Ovce strážené	jelenej či diviačej a inej koristi.
..... Používať	bez pastiera alebo ovčiarskeho psa.
..... Postaviť	blízko lesa bez dozoru a ochrany.
..... Nenechávať ovce	vyrastajú medzi ovcami (začínajú vo veku 6-8 týždňov).
..... Od malička	elektrické oplôtky.
..... Nesmú si zvyknúť	cvičené pastierske strážne psy.
..... Musia byť	umiestnený blízko lesa.
..... Nesmú byť	pastierskym psom určeným na zaháňanie, ale nie na stráženie oviec.

IX.1.b) Zahrajte úlohu pastiera a ochranára, ktorý ho má presvedčiť, aby lepšie zabezpečil svoje stádo.

Pastier je starý a ľahostajný, nechce meniť svoje zaužívané metódy.

„Mal bača psa Bodríka, ktorý mu už od rokov čujno varoval ovce ako vo dne, tak i v noci, že vlk sa ani priblížiť nesmel ku košiaru. ... – Čože ty tu chceš? – Nuž čo chcem, ovcu chcem! – povie vlk. – Choď oplan, ja ti ovcu nedám! – zavrčal Bodrík. – No, len mi ju daj, bude nám do spolku, veď t'a gazda nechová. – S vlkom spolky, čert berie ovce i volky! – odpovedá mu starý Bodrík.“

IX.2.a) Poznáš slovenskú ľudovú rozprávku, z ktorej je ukážka?

Ako sa to skončí pre vlka?

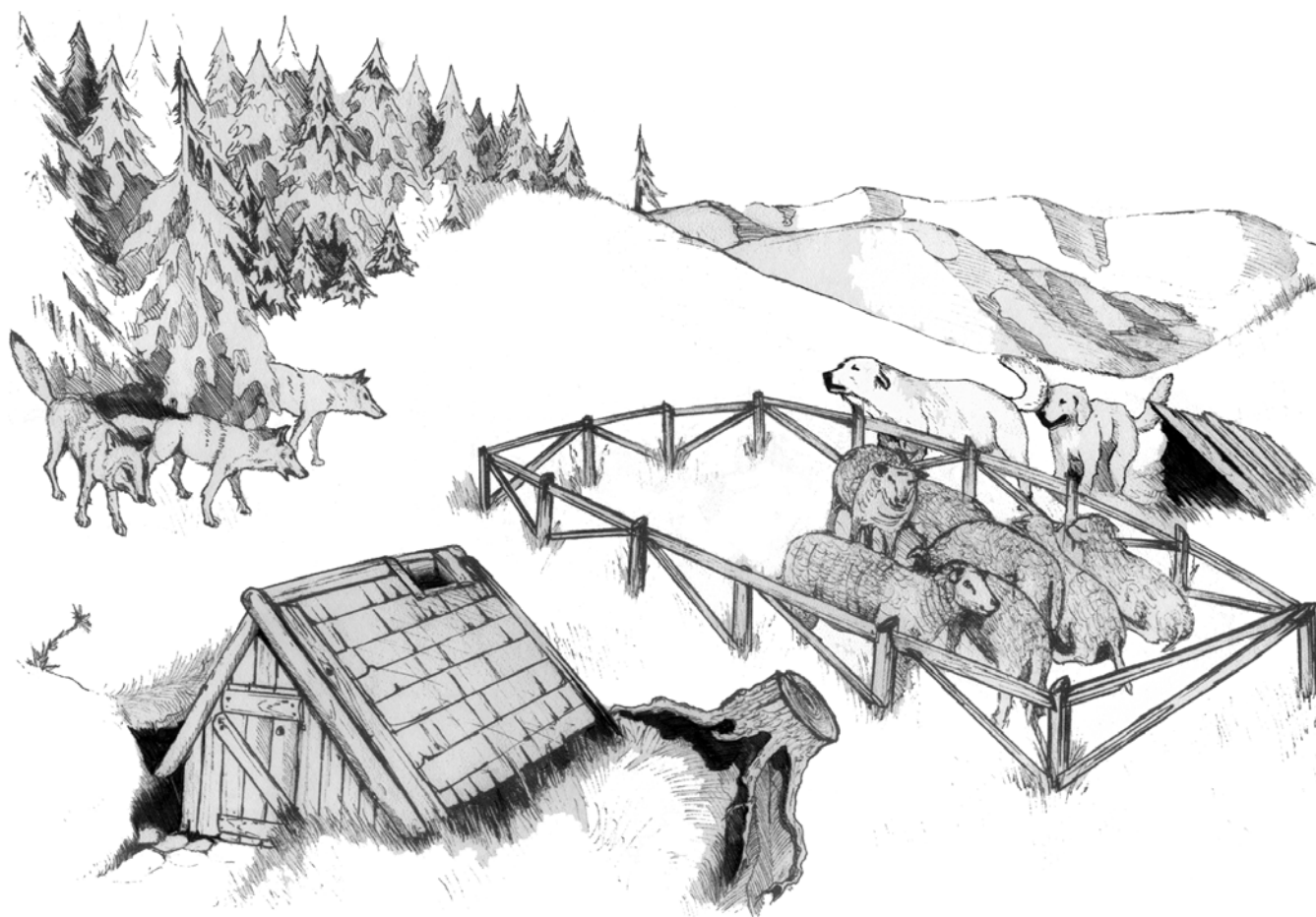
.....

.....

IX.2.b) Ako by si mohol charakterizovať psa Bodríka?

.....

.....

X. Indián a vlk

Domorodé kmene sú na rozdiel od väčšiny z nás oveľa bližšie k prírode, a aj k zvieratám ako sú vlci. Chápu sa ako súčasť všetkého, čo stvoril „Veľký Duch“. Zvieratám často pripisujú ľudské vlastnosti a sebe zvieracie, pozorujú ich, učia sa od nich a majú k nim úctu.

Niektoré americké kmene Indiánov sami seba volali vlkami. Medzi najlepších zvedov na planinách patrili Skidi Pawneeovia, v ich bájach je vlk najsilnejšie zastúpený pri vzniku ľudí. Preto aj v znakovkej reči bol posunok rukou ten istý pre vlka ako pre nich: Ukazovák a prostredník na pravej ruke v tvare V, pričom ukázali rukou na ucho a vystreli ju vpred. Mávanie týmto signálom znamenalo „zved“. Ostatné kmene ich volali vlčí ľudia, lebo sa vedeli potulovať tak vytrvalo, ticho a bez námahy ale účelne ako vlci.

Vážia si vlka pre jeho statočnosť ako lovca. Pri love si Indiáni pomáhajú stratégiou, ktorú odpozorovali od vlkov. Zamaskujú sa napríklad kožušinou z vlkov a lákajú zver mávaním chvosta v tráve, prikrádajú sa k zveri, alebo zaženú korisť na miesto, odkiaľ nemôže utiecť, ako napríklad na zamrznutú riekku.

Na cudzom území sa Indiáni správajú ako vlci. V malých skupinách prechádzajú

za šera alebo v noci, využívajú výhody terénu, kde môžu pozorovať, ale ostať schovaní. Tak ako vlci, aj Indiáni si bránia svoje územie a potravu.

Spôsob života vlka je príkladom pre Indiánov. Obdivujú nielen jeho schopnosť ticho a nenápadne sa pohybovať, putovať dlhé vzdialenosti o hlade a v zime, ale hlavne súdržnosť vo svorke. Aj vlk aj Indián, keď chce prežiť, musí sa podriadiť zákonom svorky či kmeňa. Členovia svorky sa starajú o výchovu mláďat. Vlci zabezpečujú potravu nielen pre seba a svoju svorku, ale na zvyšky, čo nezožerú, prídu líška či krkavce alebo medveď.

Vlk je pre Indiánov aj šamanským zvieratom. Vo svojich rituálnych piesňach či tancoch prosia o to, aby mali schopnosti vlka, ako je jeho životná sila, alebo schopnosť stopovať zver. Šamani používali rôzne atribúty – vlčiu kožu pri liečení, a keď tancovali v rytme bubnov, napodobňovali správanie vlka a prosili jeho ducha o pomoc.

Vlkov zabíjali len málokedy, v prípade, keď im vykrádali zásoby mäsa, siete s rybami alebo im naháňali kone. Ak zabili vlka, vykonávali rituály na odčinenie smrti, v ktorých vyjadrovali svoju ľútosť a úctu k nemu. Vedeli využiť všetko. Kožušina slúžila na balenie pamätných predmetov – „vlčí balíček“, ako prikrývka či spolu so zubami, pazúrmí na dekoratívne alebo náboženské účely, ako maska pri tancoch aj liečebných obradoch, alebo ako symbol vlčieho ducha.

Oglala Siuxovia verili, že vlci sú vševediaci, pretože vždy boli stálymi pútnikmi. Ak sa k nim modlí s čistým srdcom, získa človek poznanie, napríklad o tom, kde nájsť korisť.

U jedného kmeňa z Kanadských Skalistých hôr sa podľa legendy práve vlci zaslúžili o to, že sú ich snežnice širšie, a tým efektívnejšie. Dodnes ich volajú vlčie snežnice.

„Ako Krkavec stvoril Vlka“

Mýtus kmeňa Atabaskov zo severného pobrežia Tichého oceánu.
(Úryvky z knihy *Wolfsong: a fabulous and natural history of wolves*,
Catherine Feher-Elston, 2004)

Dávno na
počiatku
všetkých vecí,
Krkavec,
Stvoriteľ Sveta,
tvoril nové
bytosti ...

Jedného dňa sa rozhodol vytvoriť tvora, ktorý by bol učiteľom pre ľudské bytosti. Urobil tohoto štvornohého tvora so srstou, inteligentného, s humorom, silou, odvahou, a aby bol dobrým spoločníkom. Dal mu dlhý pysk, ostré zuby a dlhé silné nohy, aby vydržal bežať veľké vzdialenosti. Urobil mu krásne uši, vzpriamené a citlivé aj na ten najjemnejší zvuk. Farba prvého tvora bola osľňujúco biela. Krkavec sa rozhodol, že ho naučí lietať. Dal mu perá na predné laby a učil ho mávať nimi hore a dole, a potom vyhodil tohto tvora vysoko do výšky. Biely krásavec sa pokúšal napodobniť Krkavca a mával nohami, perá sa pohli, ale nestačili na oporu. Začal padať k zemi. Padal čoraz rýchlejšie a rýchlejšie. Padal tak rýchlo, že mu perá začali horieť. Krásny biely kožuš sa premenil na sivý, s čiernymi koncami od spálenia. Krkavec si uvedomil, že bude lepšie, ak jeho posledný tvor ostane na zemi a bude chodiť po štyroch. Ale do dnešného dňa majú niektorí potomkovia tohto tvora srst s mnohými odtieňmi na každom chlpe, ktoré sú na koncoch čierne.

Krkavec vytvoril celú rodinu týchto tvorov v rôznych farbách. Ich kožušky boli sivé a čierne a hnedé a biele. Niektoré mali oči jantárové, ostatné hnedé a iné zas sivé. Krkavec urobil otca a matku vodcami rodiny a vytvoril štyri deti, dvoch chlapcov a dve dievčatá. Nazval ich vlkami.

„Nemôžem byť stále všade, aby som naučil ostatných, ako sa majú správať a ako loviť, preto chcem od vás, aby ste im boli vzorom.“ Krkavec povedal prvým vlkom: „Urobil som vás krásnymi

a inteligentnými a naučil som vás žiť ako rodina, byť vodcami a učiteľmi pre ostatných tvorov. Pretože máte zmysel pre humor ako mám ja, môže vás to niekedy pokúšať doberať si a hnevať ľudí a iné zvieratá. Viem ako to je. Ale ak vás druhí požiadajú slušným spôsobom a s úctou, musíte im pomôcť tak, ako to robím ja.“

Krkavec naučil vlkov mnohé veci: ako loviť, ako pripraviť uzdravujúci liek, ako spievať. Ukázal im pochúťky, ako sú čučoriedky a brusnice. Rád počúval, ako vlci spievajú pri východe slnka a mesiaca.

Vlci milujú slnko a mesiac. Sú naplnení radosťou, keď ich zbadajú na začiatku a na konci každého dňa. Spievajú, aby poďakovali slnku a mesiacu, že sa podelili o svetlo a o krásu.

Krkavec naučil vlkov, ako poprosiť o pomoc pri love, a ako vyzvať ku hre. Naučil ich modlitbu, ako poďakovať zvieratám za ochotu zdieľať svoj život s nimi. Naučil ich, ako milovať a ctiť si zver a ostatné tvory. Naučil ich pozorovať iné krkavce a vrany, ktoré ukážu vlkom zver, ktorou sa všetci nasýtia.

Krkavec sa rád hral s vlkami, hneval ich tým, že ich chytal za chvost a kradol im potravu. Krkavec naučil aj vrany a straky, ako si doberať vlkov a vlci sa naučili túto hru a hrali spoločne – chniapali papuľami po vtákoch, ktoré im prišli ukradnúť mäso a predstierali, že sú nahnevaní.

Prvá vlčia rodina bola požehnaná a šťastná. Ich deti a vnuci sa rozmnožili po celom svete. Potomkovia týchto prvých vlkov žijú dodnes a zdieľajú život na tomto svete s ľuďmi a inými tvormi. Vlk poslúchol slová Krkavca a stále slúži ľuďom ako učiteľ. Dnes je to tak, ako vždy bývalo: Vlci sú ochotní zdieľať svoj život so životmi ľudí aj ostatných. Čo sa stane vlkom, to sa stane celému živému svetu, ktorý stvoril Krkavec.

X.1.a) Odpovedaj na otázky:

1. Aké vlastnosti symbolizujú krkavec a vlk v mýte?

Krkavec:

Vlk:

2. V čom Indiáni znázornili rovnocennosť svojho života so zvieracím?

3. Čo je hlavným posolstvom mýtu?

4. Skús určiť vlastnosti, pre ktoré si Indiáni vážili tieto zvieratá:

Puma: Orol: Medveď: Vlk:

X.1.b) Zahraj sa na Indiána a na lístok napíš, o ktoré vlastnosti by si poprosil ducha vlka.

X.2.a) Dajte sa do skupiniek a vytvorte zo svojich prianí krátku oslavnú báseň.

X.2.b) Za zvuku bubna (môžete ho imitovať rôznymi nástrojmi) si zatancujte svoj vlčí tanec.

X.2.c) Indiáni vytvárali posvätné totemy, kde znázorňovali zvieratá, ktoré si vážili a boli pre ich život dôležité. Nakreslite v skupinách svoj totem, ktorý by zobrazil rovnováhu v prírode, dôležitú pre celý svet.

X.3. Vyškrtnite z vety písmená, vyskytujúce sa viac ako 4-krát a dozviete sa, čo zobrazuje vlk pre kmeň Indiánov z Britskej Kolumbie:

Vfläkfgrúässýúmžbšýolifzužješärúodýžinužäfgývšfegžrnosútýaväytgrúvašlýost'g

X.4. Aké vlastnosti a schopnosti si Indiáni vážili na vlkoch?

* 4-smerovka skrýva 20 výrazov

(Hľadaj vodorovne a zvisle;
niektoré písmená môžu byť
spoločné aj pre viac slov.)

O	R	I	E	N	T	Á	C	I	A	X	E
D	A	I	G	É	T	A	R	T	S	A	B
P	L	A	C	H	O	S	Ť	H	O	J	Ľ
A	Ľ	É	K	R	Á	S	A	D	Y	C	S
R	Y	T	N	V	J	O	K	O	P	N	O
O	G	C	E	S	O	N	R	L	I	E	N
U	K	L	T	T	D	Ž	U	P	T	G	Š
Ť	S	O	L	A	V	R	T	Y	V	I	U
S	T	K	B	T	A	D	B	N	Y	L	L
O	L	F	E	O	H	Ú	U	M	U	E	S
C	H	O	M	H	Č	A	S	V	E	J	T
I	V	E	R	N	O	S	Ť	B	M	N	P
T	A	S	P	O	L	U	Ž	I	T	I	E
V	Ľ	R	Ť	S	O	V	A	D	E	V	Z
S	I	L	A	Ť	S	O	L	C	H	Ý	R

XI. Vlk v mytológii

XI.1. Zorad'te správne jednotlivé časti príbehu.

„Dar rieky“

A. Raz jej žlna priletela v ústrety, splašene trepotajúc krídlami. Vlčica sa opatrne blížila k brlohu. Pred vchodom zbadala vzrušene pokrikujúceho pastiera. Potom sa chlap vopchal do brloha a keď vyšiel, mal v náručí obe maličkú deti. Vlčica pochopila, že nemá zasiahnuť a nechala pastiera s malými človečikmi odísť.

B. Vlčica krmila malých človečikov celé leto. Každý deň priletela k brlohu žlna, ktorá nielen upozorňovala jeho obyvateľov na nebezpečenstvo, ale aj prinášala sladké bobule, na ktorých si deti znamenite pochutnávali. Vlci si neodhánali vtáčika, ktorý napokon tiež len plnil tajomné vyššie príkazy. Po čase sa vlčatá začali osamostatňovať. Už chodili samé na lov, kým deti sa ešte nevedeli vyštvárať z úkrytu.

C. Vlčica zvyčajne chodievala piť na breh porastený hustým listím, kde sa dalo dobre skryť. V to ráno ju však akési tajomné volanie primálo ísť o kúsok ďalej, kde sa rieka rozširovala a prúd tiekol pomalšie. Breh tam bol piesčitý a v ohybe rieky sa vytvorila nevelká pláž, kde cez deň ženy plákali bielizeň a deti sa hrávali s haraburdami, priplavenými vodami. Nedbajúc na nebezpečenstvá, vlčica prišla na toto miesto a s nastraženými zmyslami začala piť. Zrazu vietor priviaval neznámy pach. Zvedavo zdvihla hlavu a spozorovala predmet, ktorý k nej priplával po hladine. Bol to veľký kôš, aké používajú práčky.

D. Vlčica zrazu prestala vnímať svoj prebúdžajúci sa hlad. Ľudské novorodeniatka v nej prebudili materinský cit, ktorý jej prikazoval odpratať ľudské mláďatá do bezpečia. Jemne zobrala jedno dieťa do zubov a rýchlo ho odniesla do svojho brlohu, kde zvyčajne takto donášala potravu vlastným mláďatám. Vzápätí zbehla k rieke po druhé dieťa. Aj to zanesla k svojim vlčatám. Potom si ľahla na bok a dala mláďatám, čo sa k nej túlili, piť z vlastných bradaviek. Rovnako tým svojim ako ľudským.

E. Vlčica neutiekla. Tá istá sila, čo ju sem priviedla, ju prinútila podísť ku košu, ktorý pristál na piesočnatom brehu. Ozývalo sa z neho plačlivé mrnčanie, ktoré jej pripomínalo hlásky vlastných mláďat. Pod bielym plátnom sa čosi zamrvilo. Vlčica chytila plachticku do zubov a poodtiahla ju. V košíku, vymenenom na kolísku, ležali vedľa seba dve ľudské bytôstky, dve batoliatka s ružovými nevinnými telíčkami.

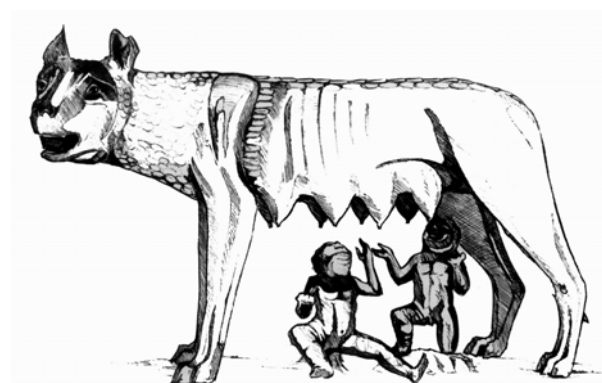
Prešlo mnoho storočí. Na svahoch kopca i na brehu rieky vyrástlo krásne veľké mesto. Volá sa po jednom z bratov, ktorý ho založil.

XI.2.a) Vieš, ako sa bratia volali?

Ich mená sú ukryté v prešmyčke:

MUROLUS a MURÉS

XI.2.b) Určiť názov mesta bude pre teba určite hračkou:

Vlk v tradícii rôznych národov

Japonsko

Ainu – pôvodní obyvatelia si veľmi vážili medveďov a vlkov. Keďže lovili vlka do pascí, vedeli, ako ťažko je ho chytiť, a preto verili, že vlk rozumie ich nástrahám. Sen o vlku, či o jeho zavýjaní, mal silu liečiť. Vlka si uctievali pre jeho rýchlosť a statočnosť. Verili, že božstvo vlka, ktoré opustilo Raj pre túžbu žiť na zemi, je oblečené v bielom a obýva východnú stranu hôr spoločne s božstvom medveďov.

Kresťanská mytológia a povery

Podľa Starého zákona Boh stvoril všetky šelmy na zemi, aby potrestal ľudí za ich neposlušnosť. Na obyvateľov Jeruzalema, ktorí sa nechceli obrátiť na vieru, poslal „púštného vlka“, aby ich vyhubil. Počas stredoveku pokladali vlka za vyslanca diabla, zrejme aj pre svietiace oči alebo preto, že lovil jahňatá v noci. Zatúlaná ovca sa stáva korisťou vlka, ako sa neposlušný kresťan stane korisťou diabla.

Čína

Starí Číňania verili, že zatmenie slnka spôsobuje veľký nebeský vlk, ktorý požiera slnko. Preto vtedy vystreľovali šípy smerom na slnko a bubnovali na bubnoch, aby vlka odohnali.

Egypt

V staroegyptskom meste Asiút jeho obyvatelia vyznávali boha-vlka Vepvoveta, čo znamenalo „otvárajúci cestu“. Bolo to vojnové božstvo a viedlo panovníkov Horného Egypta k víťazstvám. Počas osláv nosili na čele sprievodu podobu tohoto boha. Gréci premenovali mesto na Lykopolis – „Vlčie mesto“.

Turecko a Mongolsko

Tieto dva národy – odvekí nepriatelia, odvodzovali svoj pôvod od vlkov. Mladého tureckého bojovníka pri nájazde Mongolov zachránila vlčica a zavedla do podzemného raja v horách. Z ich zväzku sa zrodil národ, ktorý odišiel pod vedením šedého vlka na územie dnešného Turecka. Slávny mongolský vládca Džingischán sa vyhlasoval za vlčieho syna.

Európa

Vlci boli v minulosti často spájaní s pohromami ako vojny, epidémie, mor, a preto sú spojené s mnohými poverami a legendami. Existovali mýty o ukrutných beštiách, zabíjajúcich ľudí (18. stor. Francúzsko), o vlkolakoch či mužoch, ktorí sa za splnu menili na vlkov, alebo bosorákov, ktorí vedeli vnútiť svoju vôľu vlkom. Vlci prenášali aj smrteľnú chorobu – besnotu, na ktorú až do r.1885 ľudia nepoznali liek. Počas krutých zím prichádzali, tak ako ostatná zver, za potravou bližšie k dedinám. Aby sa ľudia pred nimi ochránili, utiekali sa k rôznym zaklínadlám a čarodejníctvu: napríklad na maštale a košiare pribíjali vlčie laby, aby odohnali vlkov. Vlčie zuby boli ochranným amuletom – vešali ich na krk deťom, aby im odohnali nočné mory.

Starí Gréci a Rimanovia

Gréci pokladali vlkov za zvieratá slnečného boha Apolóna, a tomu ich aj obetovali. Verili, že tento boh sa stretol s vlkom počas zimy, keď býval vo vzdialených končinách na severe. Označenie „svetla“ a „vlka“ bolo podobné. Gréci pastieri uctievali bohyňu lovu Artemis, ktorú volali aj Artemis Lykóktón, „Tá, ktorá zabíja vlky“. Pre starých obyvateľov Ríma znamenalo vidieť vlka šťastné znamenie. Vlk bol zasvätený Marsovi, ochrancovi Ríma a bohovi vojny.

Gruzínsko

Pre ľudí žijúcich v horách boli vlci podobným spoločenstvom ako ľudia. Patrónom vlkov bol Giorgi-Svätý Juraj Hôrny. Vlci žili v prírode, putovali a ľudia ich nepovažovali za divé zvery. Keď na poľovačke padol vlk, lovci nosili smútok, ako keby zomrel človek.

XI.3.a) Čo všetko symbolizoval vlk pre rôzne národy?

Dopíš do tabuľky, akú pozitívnu alebo negatívnu tradíciu mal symbol vlka.

Krajina / národ	Symbol	Kladný / záporný význam

XI.3.b) Čo symbolizuje vlk v našej kultúre?

Čo myslíte, prečo sa vytvoril prevažne negatívny obraz vlka v našich predstavách?

XII. Minulosť, prítomnosť a budúcnosť vlkov u nás

V minulosti žili vlci na celom území Slovenska. Miestne priezviská, názvy lokalít alebo dedín či znaky na erboch svedčia o početnom rozšírení vlkov. Postupným osídľovaním a kultiváciou krajiny človek vlkov čoraz viac hubil. Vlci sa chytali do sietí alebo jám, kde ľudia nahnali celú svorku. Takto sa to robilo napríklad v obci Smrečany v Tatrách. Používali sa aj slučky-oká, ktoré sa uviazali na pružný strom. Rozšíreným spôsobom chytania boli železá alebo otrava – strychnín, ktorý sa dával do návnad. Vo svete – v Rusku alebo v USA, sa používali aj spôsoby slúžiace na zábavu vyšším vrstvám, ako durenie na koňoch pomocou cvičených psov-črtov, na soboch, saniach. Ešte aj v dnešnej dobe sa používajú na lov snežné skútre alebo lietadlo, napríklad na Aljaške, v Kanade, v Rusku aj v Nórsku.

Koncom 19. storočia sa ročne ulovilo u nás priemerne do 30 vlkov, tento počet klesol na 4 vlkov v 30-tych rokoch 20. storočia, čo poukazuje na pokles populácie. Až po 2. svetovej vojne sa vlci začali sťahovať z východu a ich počet opäť narástol. V 60-tych rokoch sa vyskytovali na východe nášho územia a ich počet sa odhadoval približne na 100 jedincov. V tomto období sa zaznamenali škody besnými vlkami, ktoré zaútočili aj na ľudí. Intenzívnym poľovaním boli vyhubené na strednom Slovensku.

Od roku 1975 sa prvýkrát zaviedla čiastočná ochrana vlka, a tiež odmena za jeho ulovenie bola nižšia a zakázal sa spôsob lovu pascami, jedom či vyberanie mláďat z brlohov. Avšak od 90-tych rokov doteraz sa ulovilo viac ako 100 vlkov ročne. Napriek tomu sa vlci rozšírili po celom východnom a strednom Slovensku až na sever na Oravu.

Od r.1999 patrí vlk medzi ohrozené živočíchy a za jeho ilegálne zabitie je pokuta 30 000 Sk. V súčasnosti je vlk zákonom chránený. V období od 16. januára do 31. októbra sa nesmie naň poľovať. Dva a pol mesiaca je oficiálne

povolený odstrel vlka, pričom to musí byť určitým spôsobom lovu. Je to na postriežke – čakaním na vlka, pri koristi alebo vábením, napodobňovaním zvukov zveri, nie však vlčieho vytia. Taktiež sa využíva spôsob nadháňania, keď sa vlci nalákajú na určené územie, používajú sa odrádzadlá – malé zástavky – kusy látok zavesené na šnúrach z určitých strán a skupina honcov postupne nadháňa svorku smerom ku strelcom. Vlci bývajú často zastrelení pri honoch na diviaky alebo nelegálnym lovom mimo sezóny v lete.

V budúcnosti sa podľa akčných plánov Rady Európy má zabrániť nelegálnemu lovu vlkov, vedecky zisťovať, aký vplyv majú vlci a poľovníci na populácie koristi. Pri sledovaní vzťahu medzi korisťou a predátorom sa zisťuje napríklad, aká je základná zložka potravy vlka a koľko percent z toho tvorí dobytok. Sledovanie vlka pomocou obojka s vysielacou pomáha zistiť údaje o presune svoriek, ako aj veľkosť územia, do ktorého sa rozširujú. Genetický výskum zistí rôznorodosť jedincov a príbuzenské vzťahy. Oba spôsoby slúžia aj na odhadnutie počtu a zistenie, či sa určitá populácia drží spolu, alebo je roztrúsená.

Úmrtnosť vlkov je vysoká, hlavne u mláďat, príčinou okrem človeka bývajú choroby, hlad, zranenia, zima a parazity. Veľkou hrozbou v súčasnosti je strata biotopu – životného prostredia. Na tento posledný faktor má stále najväčší vplyv človek.

Zážitok opísaný ekoturistkou na str. 2 je dôkazom, že ak prekonáme predsudky, môže nás to inšpirovať a obohatiť, ako Indiánov, tak aj tisíce turistov, ktorí mali možnosť pozorovať vlkov v Yellowstone. Budúcnosť vlka závisí od nás. Budeme mať predsudky a uveríme mýtom a médiám, dovoľíme strachu a nenávisti vytvárať mylné predstavy o vlkoch? Alebo budeme podávať pravdivé vedecké informácie o spôsobe života a význame vlka ako dôležitej zložky ekosystému?

XII.1. Odpovedaj na otázky:

1. Aký spôsob lovu vlka v minulosti je v znaku obce?

.....

2. Aké iné spôsoby lovu poznáš a porovnaj ich so spôsobom lovu Indiánov.

.....

.....

3. Porozmýšľaj, ktorý spôsob je spravodlivejší a vysvetli prečo.

.....

.....

4. Prečo vlkov lovili Indiáni a prečo ľudia z Európy?

.....

.....

5. Aký je rozdiel medzi pohľadom Indiána a civilizovaného človeka na zviera (vlka)?

.....

.....

6. Aké sú príčiny úmrtia, hlavne mláďat, čím sú najviac ohrození vlci?

.....

.....

7. Čo všetko sa snažia vedci dozvedieť o vlkoch, akými spôsobmi?

.....

.....

8. V ktorom období je vlk na Slovensku chránený? Vieš prečo?

.....

XII.2. Nájdi príklady z tvojho okolia, ktoré majú názov odvodený od vlka.

Názvy obcí alebo priezviská svedčia o tom, že vlk mal významné miesto v našej minulosti. (Pomôže ti napríklad zemepisný atlas, automapa, telefónny zoznam.)

.....

.....

.....

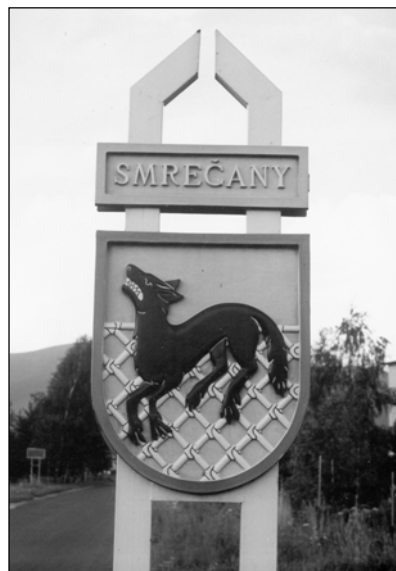
.....

XII.3. Napíš, čo by si odkázal ľuďom, keby si ty bol vlkom?

.....

.....

.....

XIII. Kvíz – Aký dobrý si znalec vlkov?

1. Ktorý je jeden zo spôsobov, ako spolu komunikujú členovia vo svorke?
a) rečou tela b) stopami c) zubami
2. Kde vo svete žije najviac vlkov?
a) Kanada b) Európa c) Rusko
3. Ako sa v odbornej terminológii nazýva vodca svorky?
a) omega b) alfa c) vedúci
4. Aký je jeden z dôvodov, prečo vlci vyjú?
a) lebo svieti mesiac b) sú hladní c) zvolávajú sa
5. Prečo vlci žijú vo svorke?
a) aby sa užívali b) aby boli hrozivejšie c) aby im nebolo smutno
6. Na čo slúžia pachové značky?
a) aby trafili do brlohu b) na vzájomnú komunikáciu c) na nájdenie zveri
7. Ako sa líši stopa psa od vlčej?
a) psia má menej pazúrov b) vlčia je zväčša rovná čiara c) psia je rovná
8. Ako sa bránia pred vlkami jelene?
a) hryzú b) kopytami, útekem c) vylezú na strom
9. Aká je typická váha dospelého vlka na Slovensku?
a) 30-50 kg b) 50-80 kg c) 15-30 kg
10. Kto sa prevažne stará o mláďatá vo svorke?
a) samica b) samec c) stará mama
11. Kde na Slovensku môžeš najpravdepodobnejšie vidieť vlka alebo jeho stopy?
a) Záhorie b) Podunajská nížina c) Poľana
12. Môže byť vlk dobrým domácim zvieratkom?
a) určite, keď ho skrotím b) ak mu zachránim život c) pravdepodobne nie
13. Ako môžu farmári chrániť ovce a dobytok pred vlkami?
a) ukryjú ho v lese b) elektr. oplotením, psami c) ničím – nedá sa
14. Ktorý opis vlkov je pravdivý?
a) nepotrební škodcovia b) inteligentné a spoločenské c) krvilačné beštie
15. Napáda vlk človeka?
a) len veľmi zriedka b) nikdy c) ak je vo svorke
16. Kedy sa rodia mláďatá vlka?
a) hocikedy b) september-október c) apríl-máj
17. Čím sa najviac živí vlk na Slovensku?
a) diviaky a jelene b) zajace a myši c) ovce a dobytok
18. V ktorom období sa na vlka u nás môže poľovať?
a) celý rok b) 1.11. až 15.1. c) nikdy
19. Ktoré pomenovanie označuje poddruh a nie druh vlka?
a) vlk červený b) vlk arktický c) vlk dravý
20. Ako bude putovať svorka v hlbokom snehu?
a) vedľa seba b) za sebou v stope prvého c) roztrúsená

Riešenia úloh

I.1.a) 1. váha, 2. dĺžka, 3. rokov, 4. predátorov, 5. koristi, 6. chrupom, 7. tesáky, 8. trháky, 9. tráviaci systém, 10. oddychuje, 11. oči, 12. zrakom, 13. sluch, 14. čuch, 15. labách, 16. pohybu, 17. srst', 18. chvost, 19. svorke, 20. love, 21. bežať, 22. čel'ust'ami, 23. šelmy, 24. prikrádať, 25. inteligentné.

I.2.c) 1. nepriateľský postoj, nezdravá konkurencia; 2. keď máš strach, nemôžeš to robiť; 3. pretvaruje sa, že je niekým iným, naoko mierny; 4. mať veľký hlad; 5. spomínať niekoho, keď sa zrazu objaví; 6. obe strany sú spokojné s riešením; 7. ak chceš patriť do skupiny ľudí, musíš rešpektovať jej pravidlá, prispôbiť sa; 8. skúsenosť vo svojom obore – ako starý námorník pozná dobre more; 9. má upretý pohľad, až nepríjemný, hladný; 10. vlk musí putovať za svojou potravou, aj v niektorých povolaniach sa človek nabehá.

II.1.a) 1. tri, vlk dravý, vlk červený, vlk etiópsky; 2. genetiky; 3. Vlk arktický, bielu; 4. druh, Texas, Luisiana; 5. iberský, pásy; 6. etiópsky; 7. reintrodukovať; 8. Vlkovec psohlavý, kengurami; 9. sám, nezavýja; 10. červenú líšku, chodúliach.

II.2.a) Karpaty spolu: 3 200 – 3 500, Balkán spolu: 3 250 – 3 700, „Talianski“ vlci spolu: 430 - 570, Severovýchod spolu: 6 500 – 8 250, Škandinávia spolu: 65 - 100, Vlk iberský spolu: 2 200 – 2 300, Európa (bez Ruska) spolu: 15 000 - 19 000, Stredný Východ spolu: 1 900 – 2 200, Ázia (s Ruskom) spolu: 88 000 - 103 000, Sev. Amerika spolu: 61 000 - 70 000, Odhad po celom svete: 165 000 - 195 000.

II.2.b) 1. Ázia, 2. Belgicko, Dánsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Veľká Británia, 3. Severovýchodná, 4. Škandinávska.

II.3.a) Šesť populácií podľa tabuľky – Karpatská, Balkánska, Taliansko-francúzska, Severovýchodná, Škandinávska, Iberská. Poddruhy: *Canis lupus signatus* (vlk iberský) v Španielsku a Portugalsku, *Canis lupus italicus* v Taliansku a Francúzsku, *Canis lupus lupus* všade inde. Šípky z Talianska do Francúzska a Švajčiarska, z Poľska do Nemecka, zo Slovenska do Čiech a Maďarska.

II.3.b) Do Čiech v okolí Čadce, do Maďarska cez Slovenský kras (v okolí Rožňavy) a Slanské vrchy (v okolí Košíc).

III.1.a)

alfa samec	alfa samica
beta	
jednoročné mláďa	
omega	

III.1.b) 1. alfa samec, 2. beta, 3. omega, 4. jednoročné mláďa, 5. alfa samica.

III.2. 1. Lepšia šanca prežiť, získavanie potravy, deľba práce, starostlivosť o mláďatá; 2.a) hierarchia, 2.b) dominancia, 2.c) subdominancia; 3. súdržnosť, poslušnosť, oddanosť, deľba práce; 4. život spolu, starostlivosť o mláďatá, otec zabezpečuje potravu, matka vychováva, príbuzní pomáhajú.

IV.1. 1G, 2A, 3F, 4B, 5C, 6E, 7D

IV.2. apríl-máj: narodenie mláďat; prvý týždeň: začínajú počuť; druhý týždeň: začínajú vidieť; druhý mesiac: hrajú sa von pred brlohom; prvý rok: učia sa loviť, osamostatňujú sa; druhý rok: dosiahnu pohlavnú zrelosť, môžu si založiť rodinu.

V.1.a) vytie; dominancia a subdominancia; subdominancia.

V.1.b) Hlasové prejavy, reč tela a pachové značenie.

V.1.c) 1. hranie sa, prejav dôvery; 2. subdominancia; 3. priateľské gesto; 4. dominancia; 5. hrozba.

V.3.a) 1. vrtí chvostom, veselé poskakovanie; 2. hravý postoj s prednými labami natiahnutými, zadok hore, vrtí chvostom; 3. má chvost vyššie a uši vzpriamené, nehybný postoj; 4. označí si územie močom, pachom; 5. naježí srst', skrčí nos a odhalí zuby.

V.3.b) 1. vytie; 2. vrčanie; 3. kňučanie.

VI.1. 1. Zmysly – sluch, čuch, zrak; vonkajšie znaky – chrup, silné čeľuste, dlhé nohy; schopnosti – rýchlo bežať, sledovať, stopovať korisť; vlastnosti – vytrvalosť, život vo svorke.
2. Bystré zmysly – sluch, čuch, zrak; vonkajšie znaky – kopytá a parohy; schopnosti – ostražito sledovať okolie, schovať sa, rýchlo bežať; správanie – zdržiavať sa v skupine.

VI.2. jeleň diviak srnec hlodavce vtáky hmyz plody bizón zubor antilopa kozorožec ovca zajac sob los

VI.3. vlk – predátor, zajac – korisť, púpava – rastlinná potrava = potravinový reťazec.

VI.4.

A: <i>oblasť, kde sa veľké šelmy nachádzajú</i>	B: <i>oblasť, kde veľké šelmy nežijú</i>
<i>počet zveri je udržiavaný v norme</i>	<i>premnoženie srnčej, jelenej a inej zveri</i>
<i>je dostatok vegetácie – potravy pre zver</i>	<i>obžierajú mladé stromky, ničia vegetáciu</i>
<i>je viac druhov stromov</i>	<i>miznú druhy stromov, ako jedle-pochúťka jeleňov</i>
<i>škôd na stromoch je menej</i>	<i>sú obžraté spodné konáre listnatých stromov</i>
<i>zvieratá sú ostražité</i>	<i>zvieratá nie sú až tak opatrné, strácajú ostražitosť</i>

VII.1.

Znaky	Pes	Vlk
Chvost	<i>zdvihnutý alebo stočený</i>	<i>sklonený alebo nesený vodorovne</i>
Nohy	<i>pomerne kratšie</i>	<i>vysoké a štíhle</i>
Laby	<i>menšie</i>	<i>mocnejšie</i>
Stopa	<i>klukatá</i>	<i>priama, zadné laby kladené do stopy predných</i>

VII.2. 1. srnec, 2. omega, 3. červený, 4. dominancia, 5. stratégia, 6. fialka, 7. šakal, 8. šelmy, 9. hierarchia, 10. alfa, 11. Indiáni, 12. hlad, 13. teritórium, 14. dingo, 15. svorka.

Latinský názov psa: *Canis familiaris*.

VII.3.a) Koniec bájky

podľa autora:

„Nič.“ „Jak nič?“

„Len vec malá.

Retiazka, o ktorú priviazali ma,

iste mi šiju ošúchala.“

„Vás uväzujú? Ach,“ rečie vlk, „nesmiete

behať podľa vôle?“ „Nie. Čo je na tom, pane?“

„To, že na tie jedlá, z ktorých tak tučniete,

ma nikdy nikto nedostane!

Za žiadnu cenu ja neopustím les,“

riekol pán vlk, ušiel, a behá ešte dnes.

VIII.1. 1. Obranný útok je, keď sa cíti ohrozený, chce utiecť a bráni sa. Predačný je vtedy, keď človeka považuje za svoju korisť. 2. Kvôli menšej hrozbe besnoty. 3. Očkovanie zvierat.

VIII.2.a) 1. Tri prasiatka a vlk. 2. Červená čiapočka. 3. Bájka: Vlk a pes.

IX.1.a)

1. Ktoré podmienky zvyšujú riziko, že vlci napadnú dobytok?

Košiar umiestnený blízko lesa.

Pasúce sa ovce bez pastiera alebo ovčiarskeho psa.

V lese je málo jelenej či diviačej a inej koristi.

Ovce chránené ovčiarskym strážnym psom uviazaným na reťazi.

Ovce strážené pastierskym psom určeným na zaháňanie, ale nie na stráženie oviec.

SWS - Slovak Wildlife Society – Spoločnosť pre výskum, vzdelávanie a spolužitie s prírodou – je nezisková anglicko-slovenská organizácia na ochranu zvierat vo voľnej prírode, založená v roku 1998. Naším cieľom je pomôcť zaistiť prežitie ohrozených druhov a zachovanie ich pôvodného prostredia na Slovensku. Snažíme sa riešiť problémy spolunažívania zvierat a človeka komplexne. Používame rôzne metódy: vedecký výskum, umelecké vyjadrenie, environmentálnu výchovu, publikovanie informačného materiálu. Práca dobrovoľníkov a spolupráca s miestnym obyvateľstvom, výmena informácií, skúseností a podnetov medzi rôznymi národnosťami je neoddeliteľnou súčasťou činnosti.

Kontakt:

SWS - Slovak Wildlife Society
P.O. Box 72, 033 01 Liptovský Hrádok
tel.: +421-(0)44-5293752
e-mail: info@slovakwildlife.org
<http://www.slovakwildlife.org>
<http://www.medvede.sk>

Občianske združenie Tatry vzniklo v októbri 2000, jeho cieľom je ochrana životného prostredia a kultúrneho dedičstva v podtatranskej oblasti v spolupráci so štátnymi a samosprávnymi orgánmi, podnikateľskými subjektami a ďalšími mimovládnymi organizáciami. Naša činnosť zahŕňa: výchovno-vzdelávacie aktivity, obnovu nelesnej drevinovej vegetácie, občiansky monitoring vodných tokov, manažment chránených území a druhovú ochranu, propagáciu bioproduktov a tradičných remesiel, ochranu zdrojov a hospodárenie s nimi.

Kontakt:

Občianske združenie Tatry
KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš
tel./fax: +421-(0)44-5531027
e-mail: wolf@mail.viapvt.sk
<http://www.seps.sk/zp/oztatry>
<http://www.ekokompas.host.sk>

„Po stopách vlkov“

Vydali: SWS - Slovak Wildlife Society a Občianske združenie Tatry v roku 2005

Vznik tejto publikácie bol umožnený na základe podpory poskytnutej v roku 2005 Ministerstvom školstva SR v rámci programu „Enviroprojekty 2005“ a Komunitnou nadáciou Liptov a partnerských organizácií Konto Orange a Slovenskej sporiteľni v rámci programu Klub darcov.

Copyright:

© 2005 SWS - Slovak Wildlife Society a OZ Tatry

Táto publikácia sa môže reprodukovat' bez predchádzajúceho písomného súhlasu majiteľov práv na neziskové vzdelávacie účely, ak je zdroj uvedený.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat' na iné ciele bez predchádzajúceho písomného súhlasu majiteľov práv.

Autori:

Svetlana Beťková a Robin Rigg

Ilustrácie:

Adam Danko

Fotografie:

Robin Rigg

Ilustrácie na obálke:

Esther Tyson

Rok vydania:

2005

